

Ministerul Educației al Republicii Moldova
Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Cultura bunei vecinătăți

Locul unde trăim

Caiet de educație interculturală
pentru elevii din clasa a II-a

Chișinău, 2015

373.3

C 94

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Lucrarea este realizată în cadrul proiectului “Cultura bunei vecinătăți”, care este implementat cu sprijinul Academiei *Folke Bernadotte* din Suedia, în parteneriat cu Societatea suedeză pentru pace și arbitraj.

Punctele de vedere exprimate în prezenta lucrare sînt cele ale autorilor și nu angajează în nici un fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat elaborarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Coordonatori: Viorica GORAȘ-POSTICĂ, doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova
Rima BEZEDE, președinte, A.O. Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Autori: Daniela STATE, învățătoare, grad didactic I, Liceul *Columna*, mun. Chișinău
Margarita ARADJIONI, doctor în istorie, cercetător coordonator, Institutul de Tehnologii și Conținuturi Inovative în Învățămînt, Ministerul Educației și Științei din Ucraina

Consultanți: Alla NIKITCENKO, doctor în pedagogie, consultant principal, Ministerul Educației al Republicii Moldova
Elena TULBA, specialist principal, Direcția Generală Educație, UTA Găgăuzia

Lector: Mariana Vatamanu-Ciocanu

Copertă și procesare computerizată: Nicolae Susanu

Tipar: “Bons Offices” S.R.L., mun. Chișinău

Tiraj: 500

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cultura bunei vecinătăți: Locul unde trăim: Caiet de educație interculturală pentru elevii din clasa a II-a/ Daniela State, Margarita Aradjioni [et al.]; coord.: Viorica Goraș-Postică, Rima Bezedede; Centrul Educațional “Pro Didactica”. - Chișinău : Centrul Educațional “Pro Didactica”, 2015 (Tipogr. “Bons Offices”). - 92 p. Apare cu sprijinul financiar al Academiei *Folke Bernadotte* din Suedia. - 500 ex.

ISBN 978-9975-3013-0-5.

373.3

C 94

CUPRINS

CĂLĂTORIA 1 Moldova – țara în care trăim	5	CĂLĂTORIA 15 Dialogul cu vecinul	42
CĂLĂTORIA 2 Deși sîntem diferiți, avem multe în comun	7	CĂLĂTORIA 16 Familia mea și legea ospitalității	44
CĂLĂTORIA 3 Folclorul etniilor conlocuitoare din Moldova despre patrie, casă, vecini	9	CĂLĂTORIA 17 Sărbătorile de stat din Republica Moldova. Zilele comemorative	48
CĂLĂTORIA 4 Povești, poezii și povestiri despre țara noastră	11	CĂLĂTORIA 18 Secretele comunicării. Colaborarea în echipă	52
CĂLĂTORIA 5 Monumentele de pe teritoriul Republicii Moldova	15	CĂLĂTORIA 19 Unde și cum învață copiii din Moldova	56
CĂLĂTORIA 6 Lăcașurile sfinte. Monumentele din preajma noastră și ocrotirea acestora	17	CĂLĂTORIA 20 Strada pe care se află școala ta. Istoria școlii	60
CĂLĂTORIA 7 Să cunoaștem Moldova prin diversitatea ei culturală	19	CĂLĂTORIA 21 Muzeul	62
CĂLĂTORIA 8 Monumentele și locurile sfinte care ne unesc	23	CĂLĂTORIA 22 Meșteșugurile străvechi din Moldova. Arta olăritului. Ceramica	65
CĂLĂTORIA 9 Diversitatea stilurilor arhitecturale ale clădirilor	25	CĂLĂTORIA 23 Resursele naturale. Importanța lor pentru om	68
CĂLĂTORIA 10 Meseria de arhitect	29	CĂLĂTORIA 24 Pădurile Moldovei – case cu multe niveluri. Pădurea în viața omului	71
CĂLĂTORIA 11 Interiorul locuințelor noastre. Decorăm casa ...	32	CĂLĂTORIA 25 Plantele și oamenii. „Farmacia verde” a țării noastre	75
CĂLĂTORIA 12 Colțișorul viu din clasă și de acasă	34	CĂLĂTORIA 26 Construim un oraș al viitorului	79
CĂLĂTORIA 13 Tradiții în construirea unei case	37	Anexe	83
CĂLĂTORIA 14 Tradiții de „Casă nouă” în Moldova	40	Răspunsuri la ghicitori	92

SALUT, DRAGĂ PRIETENE!

Eu sînt albinuța Melisa! Mă mai ții minte? Mă bucur nespun că a trecut vara și că sîntem din nou împreună! În timpul vacanței, m-am tot gîndit la prima noastră întîlnire, la dorința ta de a afla cît mai multe despre familie, despre cei care îți sînt alături. De aceea, te invit și în acest an să cutreierăm țara noastră minunată – Moldova.

„Locul unde trăim” – așa se va numi noua și grandioasa noastră călătorie. Te voi ajuta să vezi din altă perspectivă satul sau orașul de baștină, strada pe care locuiești. Vom afla împreună de ce oamenii își iubesc locul de trai și ce fac ei ca acesta să devină mai frumos și mai plăcut. Vei învăța să-ți înțelegi mai bine colegii, să realizezi sarcini interesante și să compui tu însuși sarcini pentru colegi. Lucrurile aflate pe parcursul călătoriilor noastre îți vor prinde bine. Foarte curînd, vei putea să le povestești celor din jur despre orașul sau satul tău natal, despre ospitalitatea și sărbătorile etniilor conlocuitoare, despre relația de bună vecinătate dintre oameni, pentru că, după cum știi, oamenii sînt avuția cea mai de preț a țării.

Îți reamintesc semnele care te vor ajuta să înțelegi cum trebuie îndeplinită fiecare sarcină:

Interesant!
Sfaturile
albinuței.

Gîndește-te,
află, compune,
ghicește.

Dicționar

Desenează,
colorează,
termină desenul.

Unește,
alege,
găsește.

Citește,
memorează.

Scrie, termină
propoziția.

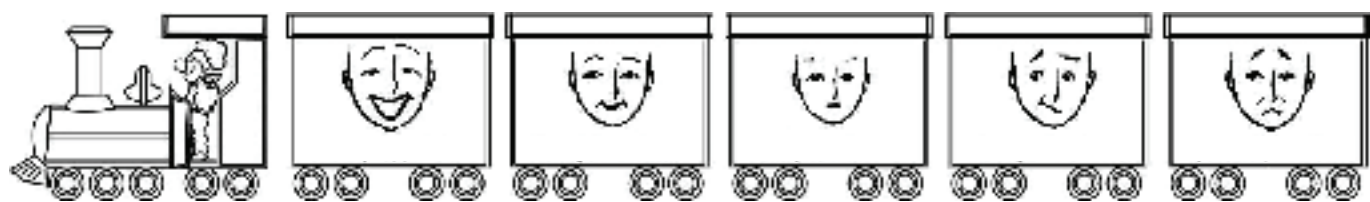
Povestește,
meditează.

Decupează,
lipește.

Pentru a afla dacă întîlnirile noastre ți-au plăcut, te voi ruga, la finele fiecărei călătorii, să alegi mascota care se potrivește dispoziției tale de moment și să hașurezi vagonașul pe care este imprimată ea.

Drum bun!

Mi-a plăcut mult

Mi-a plăcut

A fost bine

Putea fi mai
bine

Nu mi-a plăcut

MOLDOVA – ȚARA ÎN CARE TRĂIM

- Citește poezia. Povestește-le colegilor ce știi despre Moldova.

Țara noastră

Unde-am zis întâi cuvântul
Și-am simțit sub tălpi pământul,
Unde soarele-i mai mare
Și măicuța ce mă are,

Unde ochiul mi se pierde
Între șes și codrul verde,
Unde bolta-i mai albastră
Acolo e țara noastră.

Leonida Lari

- Studiază harta Republicii Moldova. Marchează cu creionul roșu localitatea în care trăiești tu, cu verde – cea în care trăiesc bunicii tăi, cu albastru – locurile pe care le-ai vizitat.

- Înscrie în spațiul rezervat denumirea satului sau a orașului în care locuiești.

- Ascultă sau citește poeziile.

Yașêêriz biz Moldovada,
Yașêêriz Bucakta.
Yașêêriz kâr kardaș gibi,
Yașêêriz dostlukta.

Trăim în Moldova,
În stepa Bugeacului,
Trăim în frăție,
Trăim în prietenie.

(traducere)

Am o casă printre ramuri

Am o casă printre ramuri
 Am un sat întreg de neamuri,
 Am un codru, o cîmpie
 Am un grai ce-mi place mie.

Am un plai ca din poveste,
 Altul mai frumos nu este.
 El mi-i drag pînă la stele
 Și pîn' dincolo de ele.

Grigore Vieru

Край родной

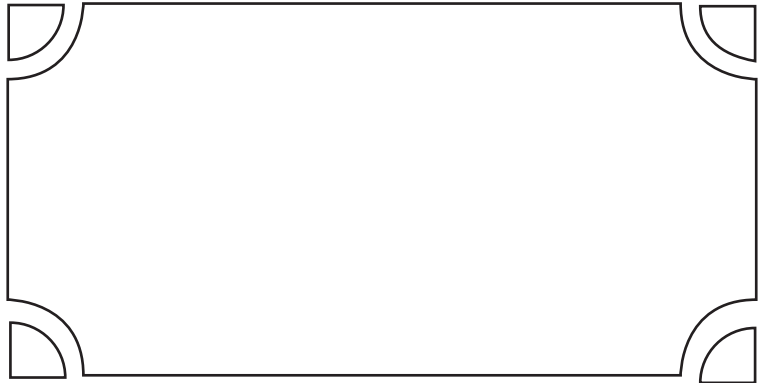
Дом мой липы окружают,
 Все село – родня большая,
 Все мое – леса и реки,
 И язык, родной навеки.

У меня есть край волшебный,
 Где народ такой душевный,
 Нет его на свете ближе
 И под звездами, и выше. (traducere)

Григорие Вьеру

 Simbol – semn
 convențional care re-
 prezintă ființe, obiecte,
 fenomene etc.

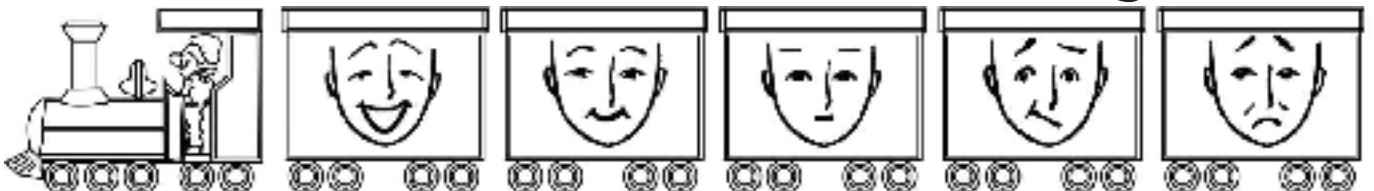
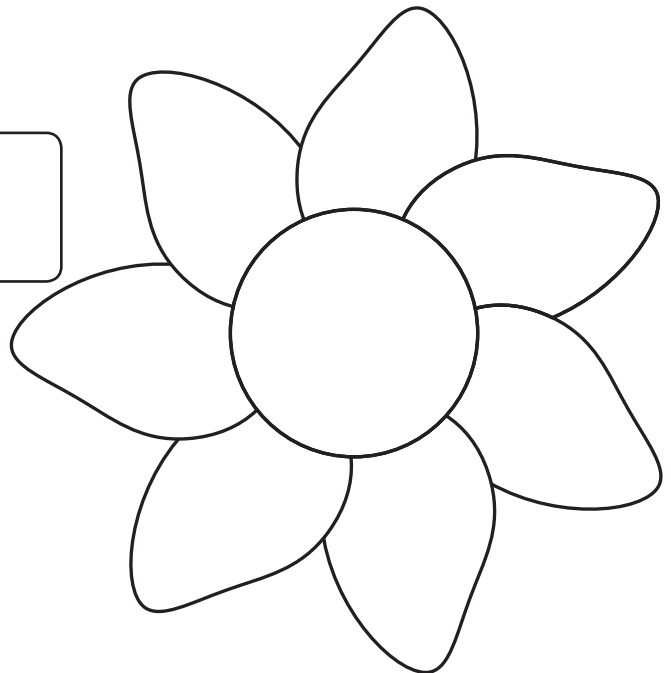
- Inventează și desenează un simbol sau stema localității tale.

- Scrie adresa unde îți ai domiciliul.

- Scrie pe cele 7 petale ale florii fermecate dorințele unor persoane din localitatea ta.

DEȘI SÎNTEM DIFERIȚI, AVEM MULTE ÎN COMUN

- Citește poezia.

Mi-i casă Moldova

E pace în iarbă,	Mi-i casă Moldova,
E liniște-n frunză.	Pămîntul mi-i sfînt –
Muncește pămîntul	Să-l apăr de rele,
Făr' să se-auză.	Prin muncă să-l cînt...

Domol curge Nistrul	Și codrii, frumoșii,
Din munte spre mare.	În zările-albastre
Spun unii că-i mic,	Doinească-ne neamul
Pentru mine e mare.	Și faptele noastre.

Vasile Nedelescu

- Care dintre locurile amintite în poezie îți aparțin ție? Dar colegului tău? Care dintre ele vă aparțin vouă, tuturor? De ce?
- Numește și alte locuri care sînt ale tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

Dostluk

Moldovan, gruzin hem rus,
Bulgar, armăn, gagauz,
Tatar, uzbek, kazahlar
Bizim topraamızda var.

Yok nică dayanalım,
Kadınca oynayalım.
Gümbürdesin dolaylar,
Açan dostluk bizdä var.

Prietenie

Moldoveni, gruzini și ruși
Bulgari, armeni, găgăuzi,
Tătari, uzbeki și kazahi
Locuiesc pe-al meu meleag.

Foarte greu e să te-oprești,
Cadîna să n-o-nvîrtești.
Ca să știe toți vecinii
Ce-nseamnă prietenie. (*traducere*)

- Relatează o faptă bună pe care ai săvîrșit-o împreună cu prietenul tău.

- Scrie cîteva cuvinte cu același sens (sinonime) pentru cuvîntul "prieten".

- Relatează o faptă bună pe care ai făcut-o împreună cu vecinul tău.
- Răspunde la întrebările de mai jos, alegînd una dintre variantele propuse sau scriind propriul răspuns.

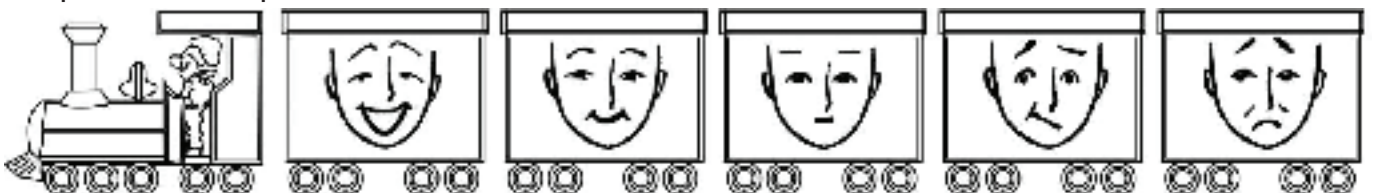

- Cîți ani ai?
6   7   8   9
- De ce gen ești?
Fată   Băiat
- Părul tău este...
Blond   Șaten   Roșcat   Negru
- Ce sport preferi?
Baschet   Volei   Fotbal   Tenis   Șah   Altul _____
- Care este băutura ta preferată?
Apă   Cafea   Lapte   Suc   Ceai   Cvas   Alta _____
- Ce-ți place să faci în timpul vacanțelor?
**Să mă joc cu jucăriile.   Să privesc emisiuni TV.   Să fac sport.
Să desenez.   Să citesc.   Să comunic.   Să mă plimb.   Altceva _____**
- Colorează dreptunghiurile de mai jos în culorile tale preferate.

- Faceți schimb de caiete cu vecinul de bancă și numărați cîte răspunsuri coincid și cîte nu. Cum crezi, lucrurile pe care le aveți în comun și cele care vă deosebesc pot constitui blocaje în comunicarea dintre voi?

Nu e nevoie de prea mare efort pentru a aduce un zîmbet pe chipul cuiva, dar acest zîmbet poate face imposibilul.

FOLCLORUL ETNIIILOR CONLOCUIȚOARE DIN MOLDOVA DESPRE PATRIE, CASĂ, VECINI

- Scrie, cu ajutorul părinților, cuvintele „patrie”, „casă”, „vecin” în diferite limbi.

ÎN LIMBA ROMÂNĂ

ÎN LIMBA RUSĂ

ÎN ALTĂ LIMBĂ

- Găsește și subliniază în proverbele de mai jos cuvântul „patrie”, precum și cuvintele care au același sens.

Patrie – țara în care s-a născut cineva și al cărei cetățean este.

- Fie pâinea cât de rea, tot mai bună-i în țara ta. (*proverb românesc*)
- Plaiul meu este un cuib de aur. (*proverb estonian*)
- Де рідний край, там і під ялиною рай. (*proverb ucrainean*)
Unde începe baștina mea, începe paradisul. (*traducere*)
- En paalı dunnedä – mamu hem Vatan. (*proverb găgăuz*)
Cele mai scumpe lucruri pe lume sînt mama și patria. (*traducere*)
- Privighetoarea iubește trandafirul, iar oamenii – meleagul. (*proverb uzbek*)
- Întreaga lume am umblat, dar raiul acasă l-am aflat. (*proverb azerbaidjan*)

- Citește poezia. Cui îi este destinat mărtisorul și de ce?

Alb cu roșu fac o floare,
Cea mai mîndră dintre flori.
Azi o prind la pieptul mamei,
Mîndră floare – un mărtisor.

Fii, mămică, sănătoasă,
Că frumoasă ești mereu,
Lîngă inima ta bună
Poartă mărtisorul meu.

- Scrie un proverb despre patrie, casă sau vecini în limba ta maternă.

Cuvîntul „folclor” în traducere din limba engleză înseamnă “înțelepciune populară, învățătură populară, artă populară” transmisă din generație în generație, de cele mai multe ori pe cale orală. Folclorul – poezii, povești, povestiri, cîntece, glume, proverbe, zicători, muzică populară (vocală și instrumentală), piese de teatru, dansuri, lucrări plastice și decorative, elemente de arhitectură – reflectă viața de zi cu zi, valorile și visurile fiecărei națiuni.

- Stabilește corespondențe între enunțurile din cele două coloane și reconstituie proverbele.

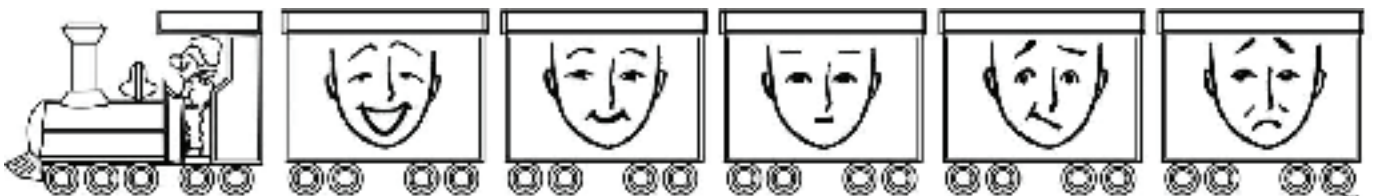
Hayırsız komuşu (Vecinul rău)	cumpără-ți, în primul rînd, vecin. (proverb evreiesc)
Vecinul este	погледнисе себе си. (privește-ți vecinul) (proverb bulgar)
Ако нямаш огледало (Dacă nu ai oglindă)	найближча родина. (e cea mai apropiată patrie) (proverb ucrainean)
Nu cumpăra casă	îți vei vedea vecinul. (proverb grecesc)
Pacea și înțelegerea din casă	decît fraternitatea. (proverb turcesc)
Înainte de a vedea soarele,	oglinnda celuiilalt vecin. (proverb armenesc)
Добрий сусід (Un vecin bun)	e comoara cea mai de preț. (proverb rusesc)
Vecinătatea e mai scumpă	dușmandan beter. (e mai rău decît dușmanul) (proverb găgăuz)

- Explică, împreună cu colegii de clasă, semnificația proverbelor restabilite.

- Găsește pe paginile Călătoriei 3 proverbe cu același sens (sau cu aceeași învățătură). Colorează-le în aceeași nuanță. Cum crezi, de ce există atîtea asemănări între proverbele diferitelor popoare?

POVEȘTI, POEZII ȘI POVESTIRI DESPRE ȚARA NOASTRĂ

- Citește poeziile.

* * *

E frumos sătucul meu,
Aici m-am născut și eu.
Iar în jurul lui domnește
Un peisaj ca din poveste.
E scaldat în codri mari
Cu stejarii seculari.
Oamenii sînt buni mereu,
Așa e sătucul meu.

* * *

Nu-i un alt oraș sub soare,
Cu atîți salcîmi în floare
Veșnic plin de strălucire
Și de cîntec, de iubire
Ca orașul nostru drag,
A-nsoritului meleag.
Un altul așa
Nu poți afla.

- Ce așezări umane sînt descrise în poeziile de mai sus? De ce?
- Numește cîteva localități din Moldova care au aceleași caracteristici.

- Scrie în spațiul rezervat numele unor poeți sau prozatori din Moldova/localitatea ta de baștină.

- Citește textele de mai jos despre cîteva localități din țara noastră. Memorează-l pe cel care ți-a plăcut cel mai mult.

* * *

Chișinău, oraș de flori,
Te sărut pe trei culori,
Îți sărut și inima –
Care este ca și-a mea.

Chișinău, tu vis rănit
De străini și-nstrăinit,
Vindecat cu flori de tei,
Și de triști rapsozii tăi.

Chișinău, oraș sublim,
De-o vecie ne iubim,
Deși sîntem frați și neam –
Ce tîrziu văzutu-ne-am!

Ion și Doina Aldea Teodorovici

* * *

Bän büüdüm çoktan,
Er gördüm pek çok,
Ama bil Bucak:
Sendän gözäl yok!

De cînd mare am crescut,
Locuri multe am văzut,
Dar să știi, Bugeac cu nume,
Ești cel mai frumos din lume! (*traducere*)

Konstantin Vasilioglo

Farmecul Sorocii

De treci dealul prin Voloave,
nu ai timp să mai spui snoave,
vezi Soroca-ndepărtare
cu locuri fermecătoare.
Sus o peșteră în stîncă
stă lăsată de strămoși,
jos o rîpă prea adîncă,
iar în jur pomi rămuroși.
Pe stîncă din depărtare
se vede o lumînare,
ce-i lăsată-n amintire
pentru o altă omenire.

Trecînd podul lui Bekir
vezi orașul fir cu fir:
stînci înalte-ți ies în cale
și Nistru ce curge-agale.
Iar pe malul Nistrului,
la loc larg, în libertate,
stă simbolul neamului,
o mîndrețe de cetate.
Dacă ești un bun turist,
în cetate nu ți-i trist,
că în orice pietricică,
vezi din neam o părțică.

Anatolie Cărbune

Istoria orașului Bălți

Nu se știe exact cînd a fost fondat orașul Bălți. Prima atestare documentară a localității datează din anul 1421, cînd Alexandru cel Bun o dăruia fostei sale soții – Ringala. Cert este faptul că denumirea acesteia se datorează locului de amplasare: un loc mlăștinos, plin de bălți. Mlaștina genera friguri care alunga populația, de aceea orașul Bălți era numit „cuibul frigurilor”. Treptat, localitatea a devenit un centru important de comerț cu vite, cumpărătorii principali fiind negustorii din Austria. Conform recensămîntului din 1774, aici existau 129 de gospodării, aparținînd boierului Alexandru Panaite. Frații Constantin, Alexandru și lordache Panaite se ocupau cu comerțul. Ei au știut să profite de pe urma așezării localității la intersecția unor căi comerciale, a experienței negustorilor locali în a organiza iarmaroace, ceea ce a contribuit la creșterea și afirmarea tîrgului. Anume în acea perioadă în Bălți este înființată o piață mare (unde se desfășurau iarmaroace), se construiesc noi drumuri, poduri, case.

Legenda orașului Comrat

Conform datelor istorice, prima mențiune despre orașul Comrat a apărut la sfîrșitul secolului al XVIII-lea (cu peste 300 de ani în urmă), pe timpul Imperiului Otoman. Denumirea orașului are la bază două cuvinte de origine turcă – “Komur” și “at”, ceea ce înseamnă “cal negru”. Potrivit legendei, cîndva, pe teritoriul localității era o piață unde se vindeau cai de curse. În timpul unei competiții, cursa a fost cîștigată de calul negru al guvernatorului turc. În cinstea acestei victorii, satul a fost numit “Komur-at”.

(text cules și tradus de Elena Tulba)

- ☐ **Scriitor** – autor de opere literare.
- ☐ **Povestire** – relatare orală sau scrisă a unui eveniment.
- ☐ **Rimă** – potrivire a sunetelor finale din două sau mai multe versuri.
- ☐ **Ritm** – alternanță de silabe accentuate și neaccentuate într-un vers.
- ☐ **Poezie** – operă literară în versuri, avînd ritm și rime.
- ☐ **Poveste** – operă literară în care se relatează întâmplări fantastice ale unor personaje imaginare în luptă cu forțe nefaste; basm.

- Cîndva, un scriitor m-a învățat să scriu poezii. Urmează-i sfaturile și vei reuși și tu s-o faci!
  - Să scrii poezii nu e complicat. Ele sînt un grup prietenos de cuvinte, care se îmbină unul cu altul și generează o sonoritate armonioasă – rima.
  - Ca să găsești o rimă, trebuie să ascuți ecoul cuvîntului și să alegi un cuvînt care i se potrivește ca muzicalitate: de exemplu, dacă strigi „copăcel”, ecoul îți răspunde „-ăcel” sau „-cel”. Acum, trebuie să-ți amintești un cuvînt cu o terminație asemănătoare, care să se potrivească ca sens poeziei: de exemplu, „soare, soare, frățioare, hai dă drumul la izvoare.”
  - Cu ajutorul ecoului, poți găsi rime pentru cele mai grele cuvinte.

* * *

Trezorel păzea ograda
Și o mătura cu coada,

La oraș mutat Trezor
Și-a luat aspirator.

Ion Hadîrcă

- Împreună cu un coleg de clasă, împerechează cuvintele propuse, astfel încît să obții rime potrivite: *zarea, mele, trotuare, meu, stele, mare, curcubeu, privighetoarea.*

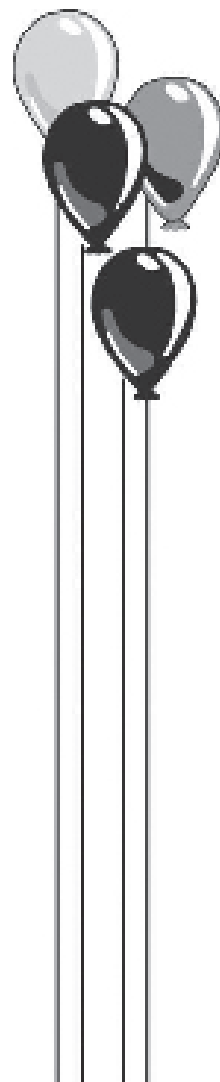

- Completează poeziile cu cuvintele-rime din exercițiul precedent.

Albastră este _____,
 Cîntă _____.
 Apare un _____
 Peste orașul _____.
 Copiii în goana _____
 Zburdă pe _____
 Alerg cu ei și eu,
 Că-s în orașul meu.

Satele Moldovei

Pe vale, pe culme,
 Stau satele _____,
 Aproape de codru,
 Aproape de _____.

Grigore Vieru

- Alcătuiște, împreună cu colegul de bancă, o poezie sau o mică poveste/povestire despre locul/localitatea de baștină.

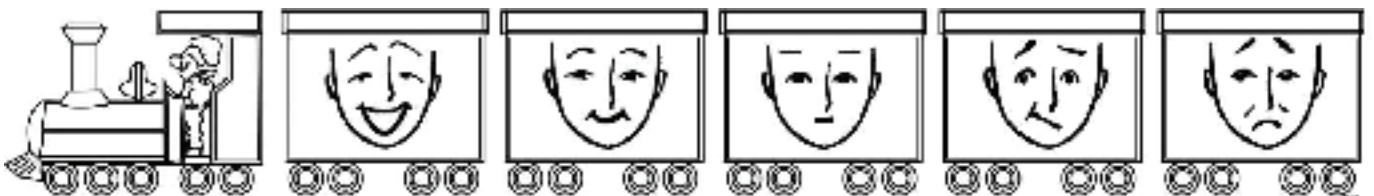
Lectura poveștilor nu este doar o modalitate de a-ți petrece interesant timpul. Aceste opere literare reflectă speranțele, visurile, gîndurile și dorințele oamenilor. Anume de aceea mesajul unor povești create în diferite colțuri ale lumii și în diferite limbi seamănă atît de mult.

- Dă exemple de povești din folclorul universal care se aseamănă între ele sau au aceeași tematică.

- Scrie titlurile unor poezii, povestiri, legende sau basme despre Moldova.

MONUMENTELE DE PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

- **Monument** – obiect de cultură, ridicat în memoria a ceva sau cineva; lucrare/ operă sculptată sau de arhitectură destinată să perpetueze amintirea despre un eveniment sau o personalitate remarcabilă.

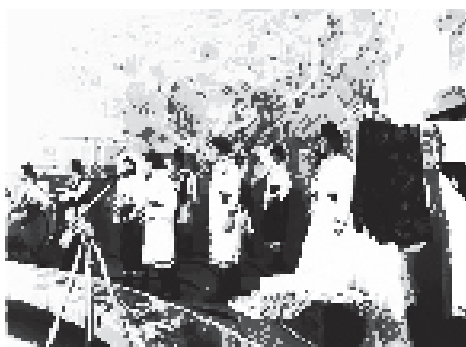

Cuvîntul „monument” provine de la latinescul „monumentum”, care semnifică „mormînt, cavou”. Echivalentul acestuia în limba rusă și în cea ucraineană este cuvîntul „памятник”, care se traduce ca „memorie”. Monumentele sînt:

- 1) istorice: arheologice (ruine ale așezărilor antice, morminte, obiecte vechi ș.a.), arhitecturale (cetăți, fortificații, clădiri, palate, temple, plăci funerare, monumente reprezentînd personalități istorice celebre sau diverse evenimente);
- 2) de cultură și artă: monumente/busturi ale unor scriitori, artiști, muzicieni ș.a. iluștri; opere de artă și folclorice; obiecte de artizanat etc.;
- 3) naturale: monumente create de natură – peșteri, sfînci, roci, cascade, copaci rari etc.; monumente create de oameni – grădini, parcuri, rezervații naturale ș.a.

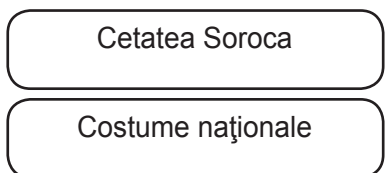
Cetatea Soroca

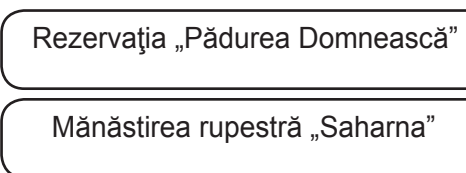
Rezervația „Pădurea Domnească”

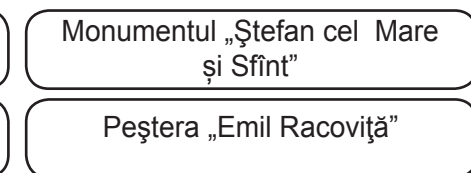
Monumentul „Ștefan cel Mare și Sfînt”

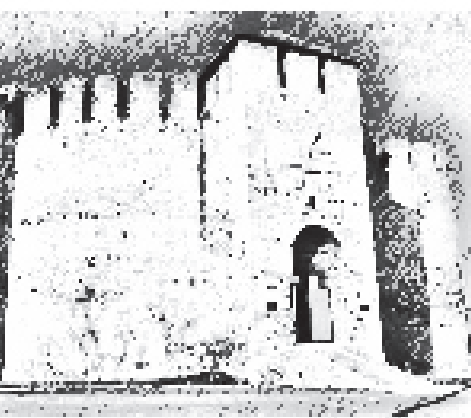
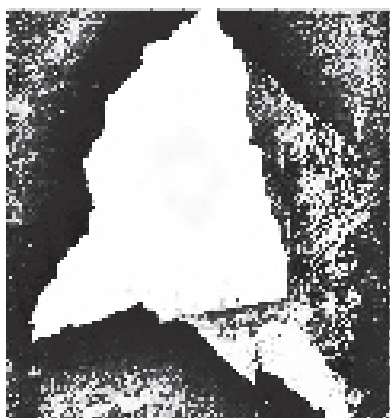
Costume naționale

Mănăstirea rupestră „Saharna”

Peștera „Emil Racoviță”

- Stabilește corespondențe între imaginile de la pagina precedentă și denumi-rea lor. Ce tip de monumente reprezintă? Povestește ce știi despre ele.

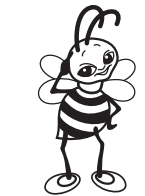
- ▢ **Cultură** – totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire; faptul de a poseda cunoștințe variate în diverse domenii.

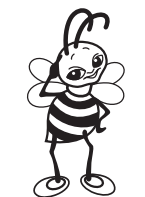
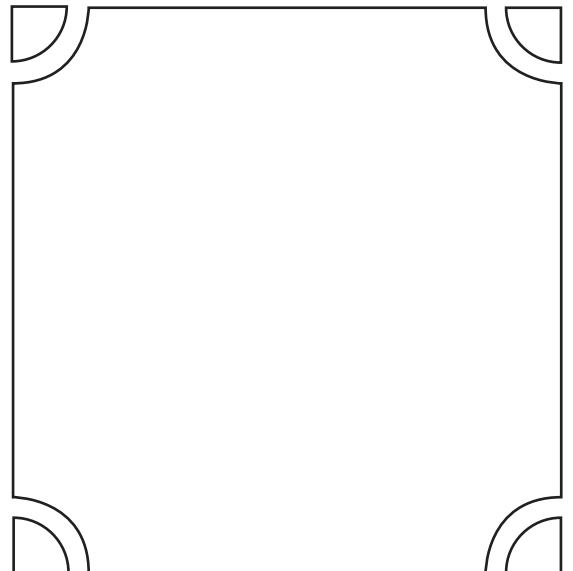
- Ce monumente există în satul/orașul tău sau în localitățile din apropiere? Ce le reamintesc ele oamenilor?

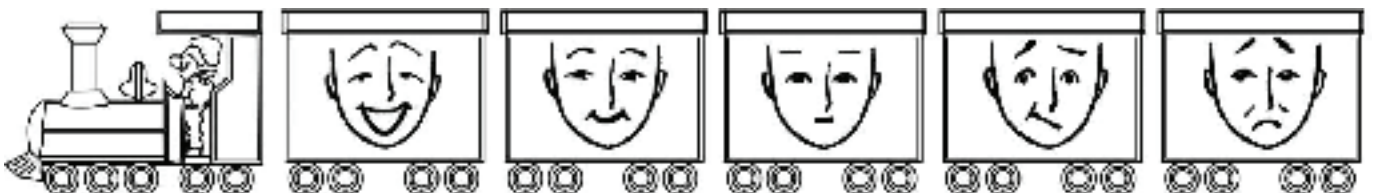
- Desenează/decupează și lipește în pătratul alăturat imaginea unui monument de care ai luat cunoștință în timpul unei excursii.

- Elaborează o povestire despre monu-mentul desenat după următorul plan:
  - locul amplasării;
  - autorul (dacă este cunoscut);
  - descrierea monumentului (materi-alele folosite, dimensiunea lui, ce sau cine este reprezentat, dacă are sau nu inscripții);
  - categoria de monumente din care face parte;
  - evenimentele sau personalitățile pe care le reprezintă.

- Discută cu părinții și răspunde la următoarea întrebare: Ce monumente din localitatea în care trăiești sau din împrejurimile ei dorești să vezi? De ce?

LĂCAȘURILE SFINTE. MONUMENTELE DIN PREAJMA NOASTRĂ ȘI OCROTIREA ACESTORA

- Sfint** – curat, neprihănit, desăvârșit, perfect, corect, pătruns de sentimente înalte, ideal, divin.
- A cinsti** – a respecta, a onora, a prețui pe cineva sau ceva; a da cuiva cinstea cuvenită.
- A stima** – a simți și a manifesta respect față de cineva sau ceva, a cinsti.

Printre monumentele de cultură, istorice și naturale se remarcă lăcașurile și locurile sfinte: temple antice, mausolee, catedrale, biserici, statui, monumente funereare, monumente ale unor personalități care și-au sacrificat viața pentru poporul și țara lor etc., precum și izvoare, copaci etc. – fenomene naturale divinizate de către oameni. Unele monumente de acest fel, mai puțin cunoscute și deci, posibil, necrotite de stat, sînt deosebit de valoroase pentru anumiți oameni, fiind profund cinstite.

- Privește imaginile de mai jos. Povestește-le colegilor ce știi despre lăcașurile de cult reprezentate.

Mănăstirea Căpřiana

Biserica Catolică din Chișinău

Catedrala din Chișinău

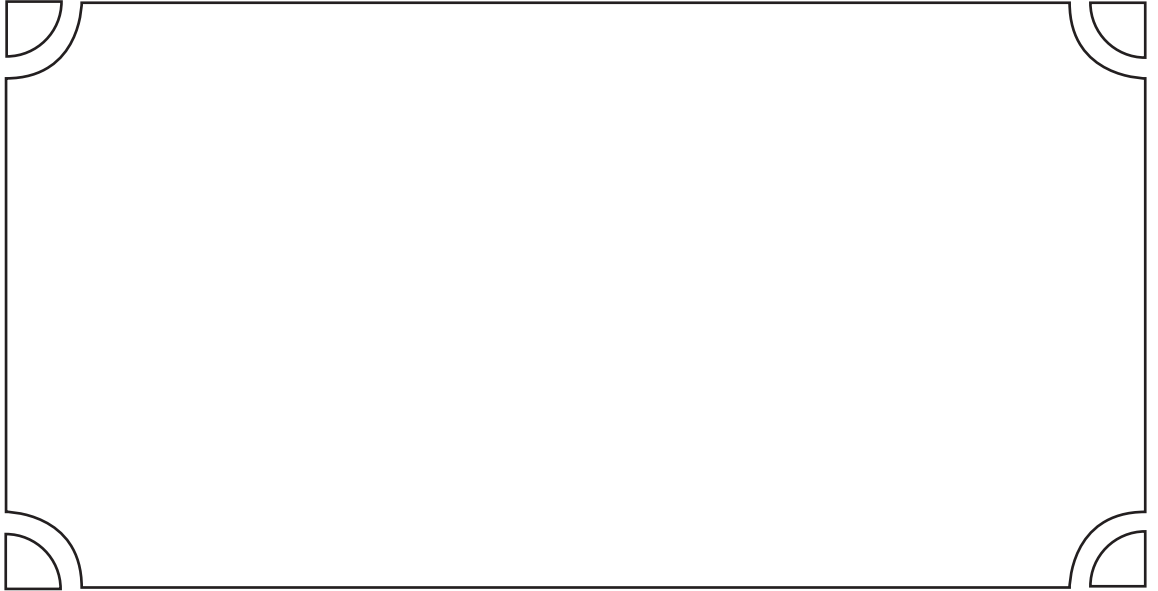
- Scrie ce lăcașuri de cult există în localitatea în care trăiești sau în apropierea ei.

- De ce oamenii consideră aceste lăcașuri sfinte? De ce le vizitează?

- Desenează sau lipește imaginea unui lăcaș sfânt vizitat de tine sau de rudele tale.

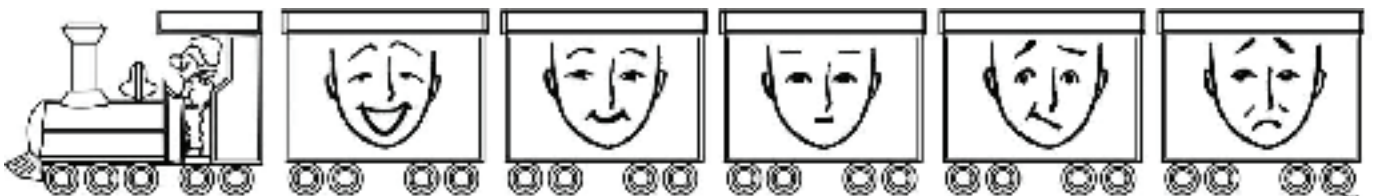
- Cum crezi, ce înseamnă „monumente protejate”? Cum poți îngriji de ele? Dă un exemplu de atitudine binevoitoare și un exemplu de atitudine nerrespectuoasă față de un monument sau un lăcaș de cult.

- Discută cu părinții și răspunde la următoarea întrebare: Cum ar putea contribui familia ta la ocrotirea monumentelor din zonă?

În satul sau în orașul în care trăiești sînt locuri/lăcașe sfinte pe care le vizitează doar o parte din locuitorii acestuia – biserici, cimitire etc. Probabil, rudele tale nu frecventează lăcașuri sfinte create de mîinile unor oameni care împărtășesc alte credințe sau idealuri. Acest lucru însă nu înseamnă că trebuie să ai o atitudine nerrespectuoasă față de ele, deoarece orice monument face parte din patrimoniul spiritual nu doar al unui grup de oameni, ci al tuturor cetățenilor unui stat, al întregii omeniri. De aceea, în țara noastră a fost adoptată Legea cu privire la „Protecția patrimoniului cultural”, în care se stipulează că ocrotirea monumentelor este responsabilitatea fiecărui cetățean.

SĂ CUNOAȘTEM MOLDOVA PRIN DIVERSITATEA EI CULTURALĂ

- ☐ **Intersecție** – punctul de întretăiere a două drumuri, străzi.
- ☐ **Trib** – o comunitate de persoane unite prin relații de rudenie, teritoriu comun, aceeași cultură și limbă.
- ☐ **Popor** – locuitorii unei țări sau un grup mare de oameni ce locuiesc pe un teritoriu comun, vorbesc aceeași limbă, au aceeași cultură și identitate.

- Citește poezia.

Hora de copii

Cît se-ntinde pînă-n zare
Alb-albastrul în lumini,
Hai, copii, în hora mare
Să ne prindem toți de mîini.

Pace, pace tuturora,
La copaci și la cîmpii,
Crească tot mai largă hora,
Hora noastră de copii.

Înflorească-a păcii floare,
Lumineze pe pămînt,
Rîdă soarele mai tare
Pe oglinda sa zîmbind.

Aurel Ciocanu

- Privește cu atenție imaginea și numește popoarele ai căror reprezentanți s-au prins în horă.

- De ce acești copii s-au avîntat în horă? Ce-i unește? Ce au ei în comun? Cum crezi, cînd și unde s-a dansat această horă?
- Învățã cîntecul pe care îl interpretează copiii prinși în horă.

Hai să tragem hora mare

Frunză verde de cicoare,
Hai să tragem hora mare,
Pe cîmpia cea cu flori,
Că e soare fără nori.

Să jucăm hora pe loc,
Să ne fie cu noroc,
Tot mai lin, mai lin, mai lin,
Ca soarele pe cer senin.

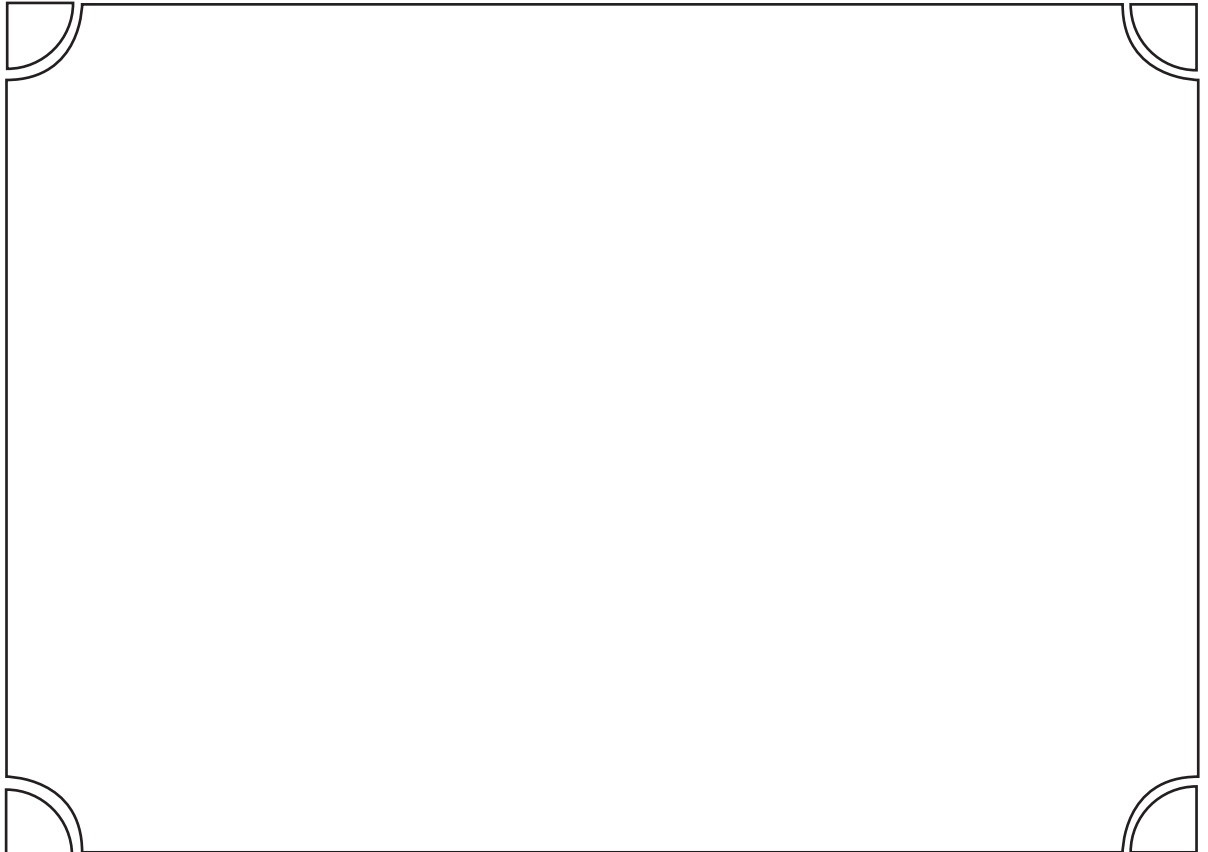
- Colorează costumele naționale ale copiilor din imagine. Care dintre ele îți plac cel mai mult? Argumentează.

Moldova este un adevărat muzeu în aer liber, iar zona, orașul sau satul în care locuiești este una dintre sălile acestuia. Pentru a face un tur al muzeului, amintește-ți ce monumente există în localitate/zonă. Află ce triburi sau popoare le-au creat? Ce evenimente sînt legate de ele?

- Imaginează-ți cum arătau oamenii care au trăit în localitatea ta cu mulți-mulți ani în urmă și reprezintă-i printr-un desen.

- Împreună cu doamna învățătoare, alege și colorează denumirea triburilor/po-
poarelor ai căror reprezentanți au trăit/trăiesc pe teritoriul Republicii Moldo-
va.

În trecutul îndepărtat

GRECI	GEȚI
TĂTARI	DACI
EVREI	HUNI
ROMANI	GOȚI
ROMI	SCIȚI
TURCI	VIKINGI
KARAIȚI	LIPOVENI
CUCUTENIENI	HAZARI
SLAVI	PERȘI

În prezent

MOLDOVENI	ROMÂNII
ARMENI	RUȘI
ROMI	BULGARI
LETONI	BELARUȘI
EVREI	UCRAINENI
NEMȚI	GRECI
POLONEZI	GĂGĂUZI
AZERI	TĂTARI
ARABI	TURCI

- Cum crezi, ce „urme” au lăsat aceste triburi/po-
poare pe teritoriul Moldovei?

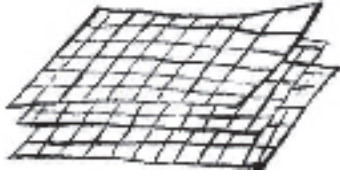
Din vremuri străvechi, teritoriul țării noastre a fost străbătut de multă lume. Migrînd de la est la vest sau de la nord la sud, mulți călători au ales să rămînă pe aceste pămînturi pentru totdeauna. De ce? Pentru că au fost atrași de frumusețea lor. Aici iernile sînt blînde și verile însorite, primăverile sînt înfloritoare și toamnele darnice. În al doilea rînd, e vorba de așezarea geografică a locului, acesta aflîndu-se la răscrucea unor importante drumuri comerciale. Astfel, meleagul nostru a devenit o casă călduroasă și primitoare – casa noastră comună. Ca urmare, s-au intersectat diferite limbi și culturi, care conviețuiesc în bună înțelegere, îmbogățindu-se reciproc.

Locuitorii Republicii Moldova sînt foarte ospitalieri. Ei își întîmpină musafirii cu pîine și sare, apoi îi servesc cu bucate dintre cele mai alese.

Probabil, nici o sărbătoare din lume nu are loc fără pîine. Denumirea și forma produselor de panificație, a cuptorului în care sînt coapte diferă de la o națiune la alta.

- Stabilești corespondențe între naționalitățile și produsele de panificație enumerate.

MAȚA

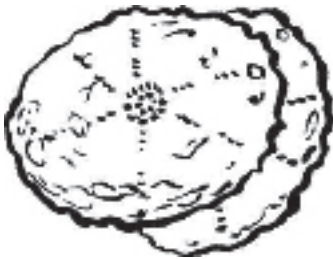
ARMENI

LAVAȘ

GĂGĂUZI

ROMÂNI

LEPIOȘKA

EVREI

RUȘI

CLĂTITE

UZBECI

UCRAINENI

COLAC

PALYANIȚA

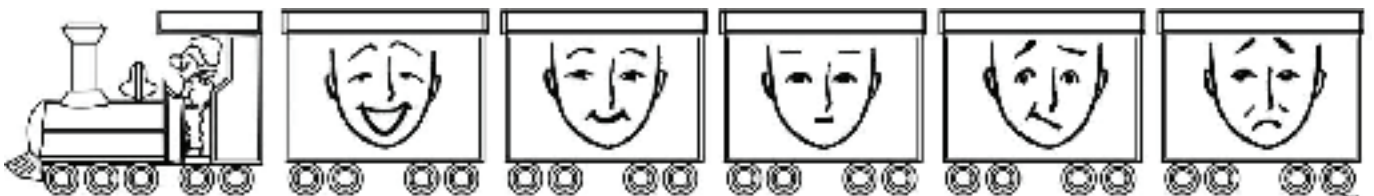

GÖZLEMÂ

Pîinea este alimentul de bază al omului. Ea se obține prin coacerea unui aluat făcut din făină (boabe de cereale măcinate) amestecată cu apă și drojdie, adăugându-se, de la caz la caz, diferite ingrediente. Tipurile de pîine diferă de la o regiune la alta, de la o țară la alta. Astfel, în Germania este consumată mai ales pîinea neagră, pîinea din făină de orz, pe cînd în Franța – bagheta, pîinea albă, franzela. Printre alte produse de panificație amintim: covrigii, cornurile etc.

Cerealele folosite cel mai frecvent ca materie primă de bază pentru pîine sînt grîul și orzul. În vremurile bîntuite de sărăcie și foamete, făina de cereale era amestecată cu făină de mazăre sau de fasole, cartofi sau ghinde. Grîul este a doua cultură mondială ca producție după porumb, a treia fiind orezul.

MONUMENTELE ȘI LOCURILE SFINTE CARE NE UNESC

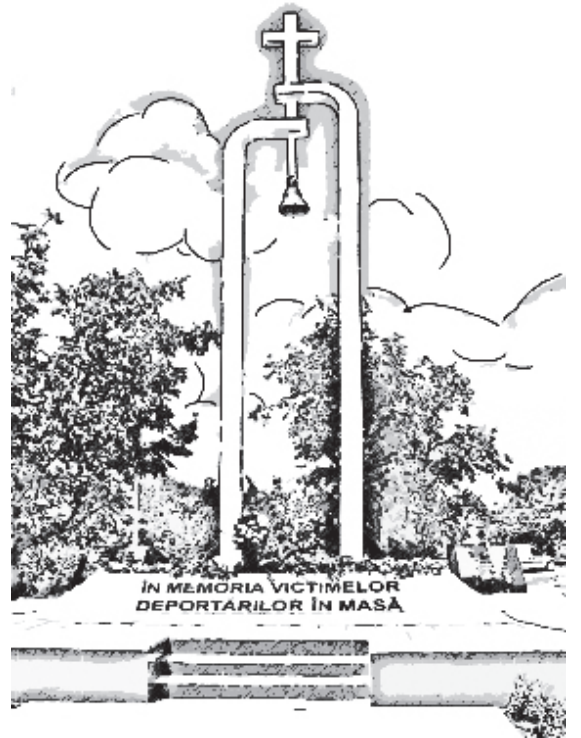

- ☐ **Memorial** – monument sau clădire ridicate în amintirea unui eveniment sau a unei personalități; în traducere din latină – “slujitor al amintirilor”.
- ☐ **Concetățean** – fiecare dintre doi sau mai mulți cetățeni ai aceluiași stat în raport unul față de celălalt.

Știi deja că în Moldova au trăit și trăiesc reprezentanți ai mai multor popoare. Fiecare dintre aceste popoare a lăsat anumite amintiri în legende, basme, nume de rîuri și de așezări, monumente arhitecturale sau arheologice. Aceste monumente – morminte ale apărătorilor țării, monumente înălțate în cinstea unor personalități vestite – prezintă o valoare incontestabilă pentru toți locuitorii Republicii Moldova, indiferent de apartenența lor etnică. Memorialele, prin care înveșnicim numele acestor personalități sau evenimente istorice, îi unesc pe toți cetățenii țării.

Monument din satul Hijdieni, raionul Glodeni, ridicat în memoria victimelor deportărilor

- În ce constă valoarea monumentului reprezentat în imagine? Despre ce evenimente le reamintește el oamenilor? Cum îi poate solidariza?

- Formulează și scrie cîteva reguli de conduită care trebuie respectate în timpul vizitării unui monument.

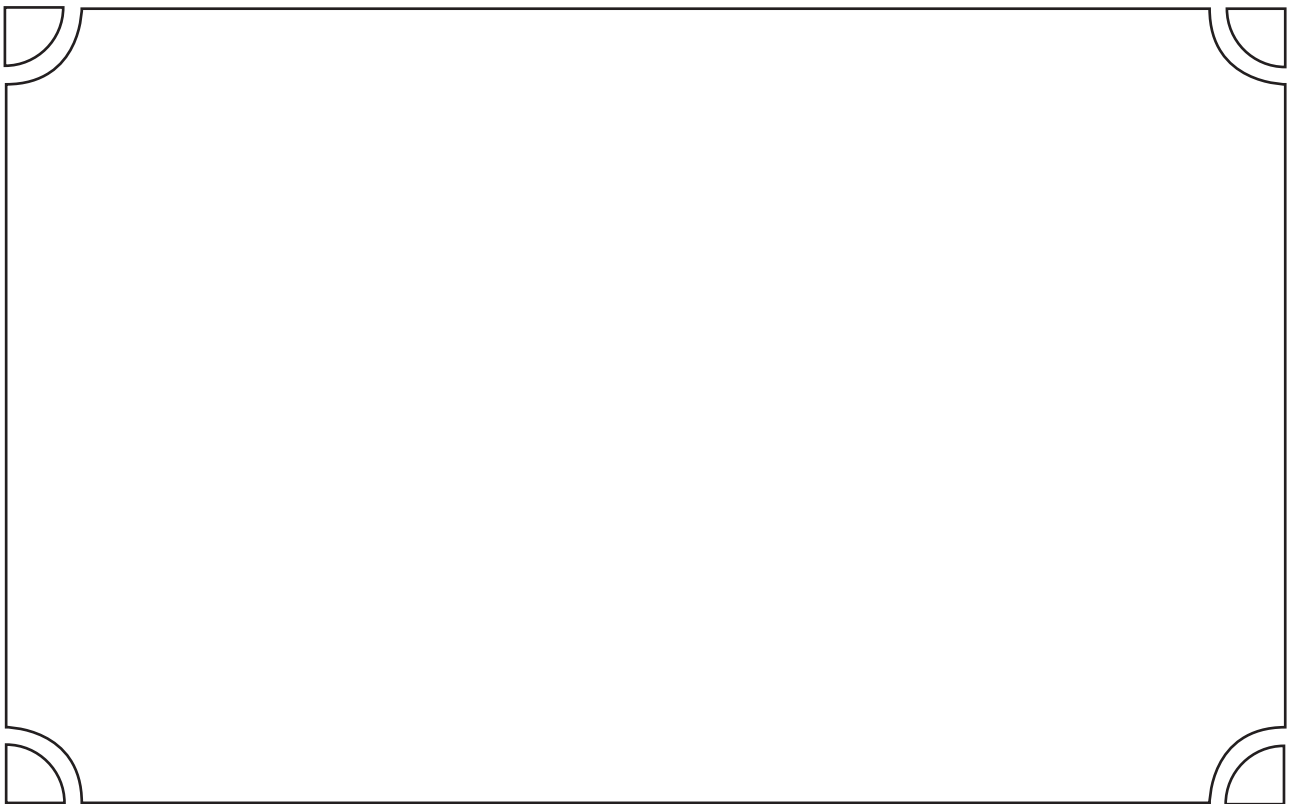
- Există în localitatea ta un monument sau un loc sacru vizitat de toți locuitorii? Povestește ce știi despre el.

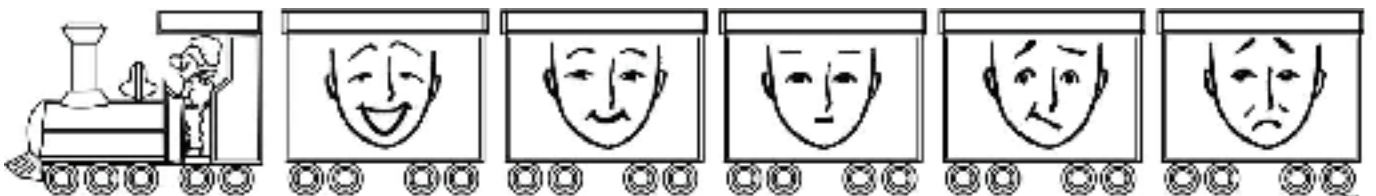
- Realizează un poster cu imagini și fotografii ale unor monumente din localitate/zonă. Află de la colegi, părinți și învățători cât mai multe lucruri despre ele.

- Creează un monument vesel, care i-ar uni pe toți concetățenii tăi, și desenează-l în pătratul de mai jos.

- Alege un nume pentru monumentul inventat. Scrie-l în spațiul rezervat.

DIVERSITATEA STILURILOR ARHITECTURALE ALE CLĂDIRILOR

Religie – confesiune, credință.

Există multe clădiri – atât moderne, cât și înălțate demult – în dreptul cărora vrei să te oprești și să le studiezi. Încă în antichitate, la zidirea unor case, meșterii se conduceau de legi, forme și valori estetice. Totalitatea acestora au dat naștere *arhitecturii* – știința și arta de a proiecta și construi clădiri. Diversitatea clădirilor care ne înconjoară depinde de gradul de dezvoltare a societății, de nivelul de viață și de cultură a populației, de relief și de climă, de materialele și tehnicile de construcție utilizate.

Există *clădiri de locuit*, adică cele în care oamenii trăiesc, *clădiri publice* – cele în care oamenii învață, lucrează, se odihnesc etc. și *clădiri de cult* – cele în care oamenii vin să se roage sau să reflecteze.

- Examinează clădirile din imaginile de mai jos. Stabilește din ce categorie face parte fiecare.

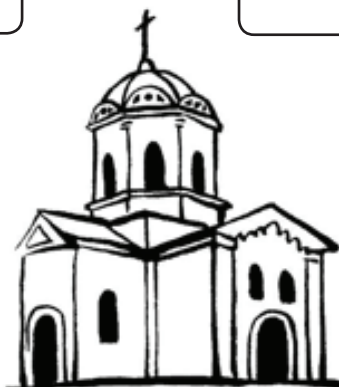
REZIDENȚIALE/LOCATIVE

DE CULT

PUBLICE

Arhitectura este arta proiectării, construirii și decorării clădirilor de diferite tipuri și cu diverse destinații.

- Scrie literele corespunzător cifrei indicate și descoperă cuvântul ascuns.

1, 3

4

1, 5

2, 5

- Ghici ghicitorile și vei afla ce instrumente folosește un meșter la ridicarea unei case.

Are dinți, dar n-are gură, taie
scînduri pe măsură.

(_____)

De picioare-l strîng cu mîna
Și el încheștează gura.

(_____)

Cînd trupul mi-l bagă-n casă,
Capu' afară mi-l lasă.

(_____)

Surat – demirdân,
Keskin çeliktân.
Aaçtan da tutak,
Adı onun...

(_____)

Față din metal,
Mai tare ca oțelul.
Cu mîner din lemn,
Îl cheamă – ...

(_____)

Știați că arhitectura este nu doar știința și arta de a proiecta și construi clădiri? Ea mai are în grijă și amenajarea interiorului acestor clădiri pentru viața și activitatea omului. Preocupările sale se îndreaptă spre: 1) urbanistică (proiectarea unor orașe și sate, reconstrucția sectoarelor vechi etc.); 2) proiectarea unor case de locuit, teatre, școli, magazine, uzine, fabrici etc.; 3) arhitectura peisagistică (proiectarea unor grădini, parcuri, scuaruri, bulevarde etc.). De aceea, și arhitecții sînt diferiți: unii proiectează orașe sau clădiri frumoase, iar alții – grădini.

- Privește imaginile de mai jos, apoi citește informația din anexe. Compară casele vechi din Moldova cu cele moderne.

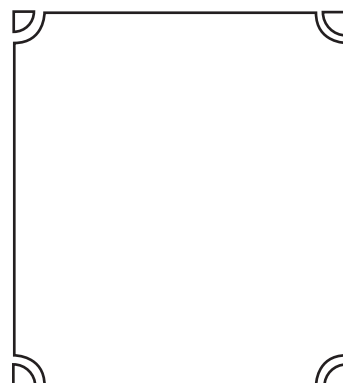
- Ghici ghicitorile. Ilustrează răspunsul.

– Și afară și în casă,
Ghici ce e?

– Kim da içeri girer,
Ilkin bana o diyer.

– Кто приходит, кто уходит –
Все её за ручку водят.

– Пройдёт туда-сюда раз двести,
Хотя стоит весь день на месте.

- Scrie în spațiul rezervat ce clădiri publice există în localitatea ta.

- Meditează, apoi discută cu colegii despre elementele prin care o clădire de cult se distinge de alte edificii.

- Stabilește denumirea clădirilor de cult reprezentate în imaginile de mai jos.

Biserica Armenească

Biserica Catolică

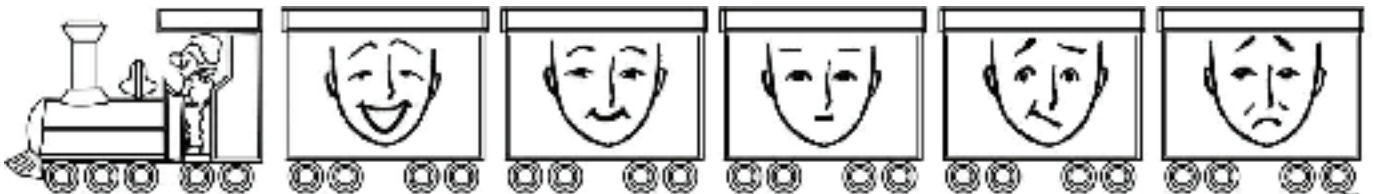

Sinagogă

Biserica Grecească

- Desenează sau aplică imaginea unei clădiri de cult din localitatea ta sau vizitate în timpul unei excursii. Scrie denumirea ei.

MESERIA DE ARHITECT

☐ **Arhitect** – în traducere din limba greacă – „constructor superior”, specialist în construcția de clădiri.

☐ **Proiect** – 1) plan de construcție; 2) plan de afaceri, prezentarea acestuia în scris sau prin desen.

- Citește poezia.

Ce voi fi?

Trei copii în poieniță,
Ca trei flori în grădiniță,
Se întreabă fiecare:
– Ce voi fi când oi fi mare?
– Vreau să fiu o arhitectă
Talentată și corectă.

Căci, poate vedea oricine,
Desenez de-acuma bine.

Am să proiectez noi case
Cît mai mîndre, spațioase,
Să stea-n ele mama, tata
Și bunicii, și nepoata.

Gabriela Groza

- Cum crezi, prin ce se deosebește profesia de arhitect de cea de constructor?

Moldova se mîndrește cu edificiile sale, care au fost proiectate de arhitecți talentați, cunoscuți și peste hotarele țării.

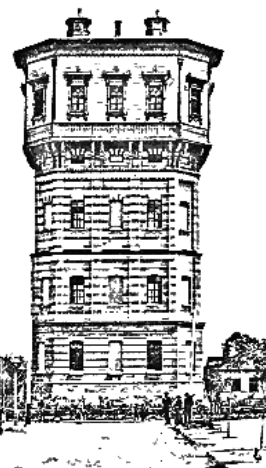
Alexandru Bernardazzi, fiul arhitectului elvețian Giuseppe Bernardazzi, în calitatea sa de arhitect principal al Chișinăului, a proiectat, timp de 23 de ani (1856-1878), mai multe clădiri, care se păstrează și azi. Iată cîteva dintre ele:

Primăria municipiului Chișinău

Biserica “Sfînta Teodora de la Sihla”

Turnul de apă

Bernardazzi a proiectat și a construit conducta orășenească de apă. El s-a ocupat și de trasarea și pavarea străzilor, de amenajarea parcului orășenesc (azi – Parcul “Stefan cel Mare”). Bernardazzi a realizat în Chișinău circa 30 de proiecte: clădirea Primăriei, clădirea Gimnaziului de fete “Principesa N. Dadiani”, clădirea capelei gimnaziului de fete, Turnul de apă, clădirea judecătoriei, Biserica “Sfântul Pantelimon”, capela catolică ș.a. De asemenea, el a proiectat stațiile căii ferate Tighina-Galați, câteva porturi militare pe Dunăre (în apropiere de Reni) și poduri peste Nistru și Dunăre, a participat la lucrările de la cetatea Tighina. Bernardazzi a proiectat și biserica Mănăstirii Noul Neamț de la Chițcani.

Alte obiective importante au fost create de Bernardazzi și în Odesa, Eupatoria.

Biserica “Sfântul Ierarh Nicolae
din Chișinău”

Gara feroviară din Chișinău

Casă de locuit

Marele arhitect Alexei Șciusev, născut în familia unui funcționar din Chișinău, a fost rechemat în țară ca să se ocupe de refacerea orașului, care, după cel de-al doilea război mondial, avea tot centrul în ruine.

Dacă Kievul de astăzi se laudă cu bulevardul Kreșceatik, proiectat de Alexei Șciusev, atunci noi admirăm clădirea Gării Feroviare din Chișinău, ridicată sub îndrumarea arhitectului.

Șciusev participă la construcția noului edificiu al gimnaziului în care a învățat, proiectează un cămin pentru copiii militarilor. Arhitectul a avut grijă de restaurarea capitalei, făcînd tot posibilul să păstreze orașul pe care l-a cunoscut în copilărie. Atunci cînd a purces la lărgirea străzilor și la construirea de noi case, a ținut neapărat ca acestea să placă pietonilor, locuitorilor orașului.

Studiile făcute în Italia, Franța și Anglia l-au ajutat la proiectarea caselor de locuit și a iconostaselor, la realizarea de picturi murale în câteva biserici din Moldova, dar și din Moscova și regiunea Harkov.

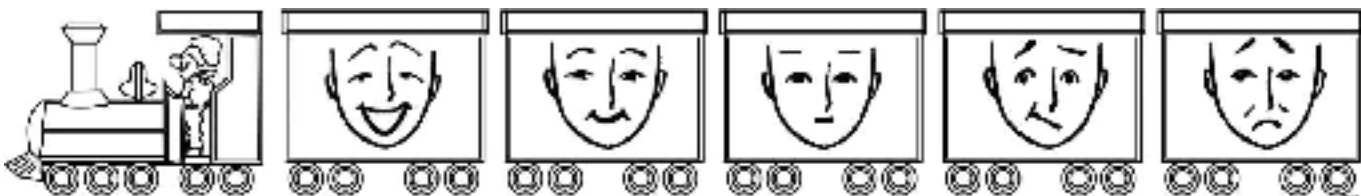
- Landșaft** – porțiune din mediul geografic cu trăsături proprii.
- Capodoperă** – operă artistică de valoare excepțională.

- Scrie denumiri de profesii ai căror reprezentanți îl ajută pe arhitect să realizeze proiectul, invenția.
- Imaginează-ți că ai crescut și ai devenit un arhitect. Cum ai vrea să arate casa în care vei locui cu familia ta? Desenează-o.

- Prezintă casa pe care ai desenat-o. Prin ce se deosebește ea de casa în care locuiești acum?

INTERIORUL LOCUINTELOR NOASTRE. DECORĂM CASA

Interior – spațiul unei încăperi; mobilierul sau aranjamentul unei locuințe, al unei camere.

Ustensilă – obiect care se folosește la executarea unor operații în gospodărie, unealtă.

- Ghici ghicitorile.

Patru picioare are,
Să le miște nu e-n stare.

(_____)

O fetiță jucăușă,
Mereu șade după ușă,
Numai când e invitată,
Face camera curată!

(_____)

O havezlän toz yudêr,
Odayı, kilim paklêêr.

(_____)

Kâr gemi gibi üzer.
Geçän yeri düzleder.

(_____)

Am picioare, dar nu merg,
Oboseala o-nțeleg.

(_____)

Tortul, untul, sălățița
Le-a vîrît în el mămica,
Pare un dulap vopsit,
Înăuntru-i ger cumplit.

(_____)

Cu plăcere-nghite praful
Curățînd covorul, patul.

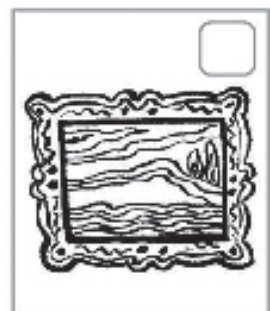
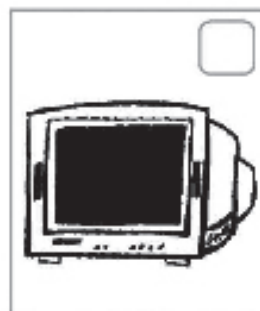
(_____)

C-un vapor se-asemăiește.
Totu-n cale netezește.

(_____)

- Alege obiectele care, în opinia ta, fac confortabilă orice locuință.

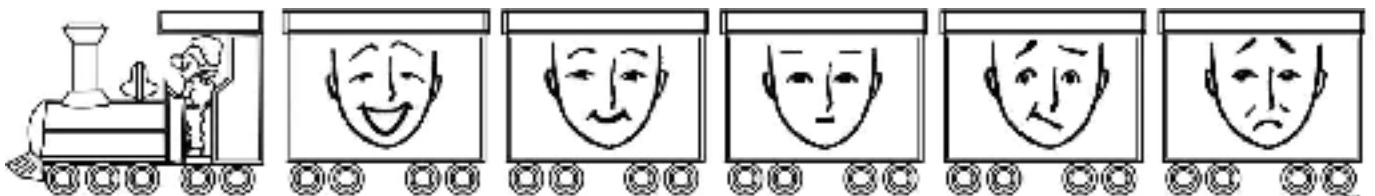
- Cîte camere are casa sau apartamentul în care locuiești? Scrie cum se numesc ele.

- Descrie camera ta preferată după următorul plan:
  - Cîte ferestre are, de ce culoare sînt pereții și tavanul?
  - Cu ce piese de mobilier este dotată? De ce culoare sînt acestea?
  - Ce obiecte, lucruri fac camera plăcută (draperii, veioze, cărți, flori ș.a.)?
- Cum îți dorești să fie camera ta în viitor? Desenează-o în pătratul de mai jos.

- Află de la bunicii tăi cum erau decorate casele pe cînd erau copii. Ce mobilier aveau, ce ustensile se foloseau în gospodărie?

COLȚIȘORUL VIU DIN CLASĂ ȘI DE ACASĂ

Climă – totalitatea fenomenelor meteorologice caracteristice unei zone.

Microclimă – climă specifică unui teritoriu limitat (localitate, pădure, vale etc.).

Animal de companie – animal aflat în îngrijirea omului, care este dresat.

- Ghici ghicitorile.

В ліс ми з друзями пішли,
Диво дивне там знайшли.
Як клубочок, ця тваринка,
Вся в колючках в неї спинка.
Хай собі затямить всяк,
Зветься дивний звір ...

(_____)

Тихо ползёт, домик несёт,
Листья поедает, как её называют?

(_____)

Cine merge pe cărare
Duce casa în spinare?

(_____)

Poartă-n spate o cetate
Și din ea doar capu-l scoate!

(_____)

Sırtcaazı iinä-iinä,
Yok nicä suvazlamaa.

(_____)

Poartă-n ace multe mere,
Nu așteaptă mîngîiere.

(_____)

Kim ölä yavaş mekleer,
Sırtında evi taşıyer?

(_____)

O surcică argintie,
Numa-n apă șade vie!

(_____)

- Desenează un animal și o plantă de care ai grijă acasă.

- Descrie animalul de companie preferat sau planta preferată.

- Scrie ce animale de companie ai vrea să ai cînd vei fi mare.

- De ce nici o încăpere – locuințele noastre, sălile de clasă etc. – nu se pot lipsi de plante de cameră? Argumentează.
- Restabilește proverbele, colorînd cele două părți cu aceeași culoare, apoi explică-le.

Bir fidan (*un copac*)

să vezi rodul ei. (*proverb românesc*)

Flori frumoase sînt multe, dar nu toate

Рослини (*Plantele*)

Fiecare sămînță

ai grijă de rădăcini. (*proverb armenesc*)

зелені друзі (*prieteni verzi*). (*proverb ucrainesc*)

както човек без ръце (*e ca omul fără mîini*). (*proverb bulgar*)

au miros dulce. (*proverb românesc*)

are timpul său. (*proverb rusesc*)

taa diildir daalik. (*nu este deja pădure*)

Dacă dorești să obții fructe

Nu rupe floarea, dacă vrei

Пролет без цветя (*Primăvară fără flori*)

- Încercuiește obiectele utilizate la îngrijirea plantelor de cameră.

- Desenează pe o foaie alte ustensile folosite în acest scop.

- Ascultă poezia în limba găgăuză și citește traducerea acesteia.

Bizim diri köšemiz.

Bir diri köşä bizdä
Şkolamızda var:
Türlü-bürlü kuşçaazlar...
Hayvancık ta var.

Hergün onnarı bakêriz:
Su, imäk vereriz.
Gün-gündän onnarlan biz
Taa käämil olêriz.

Colțişorul viu

Există în clasa noastră
Un colțişor viu:
Avem păsari, animale
Pe care le ştiu.

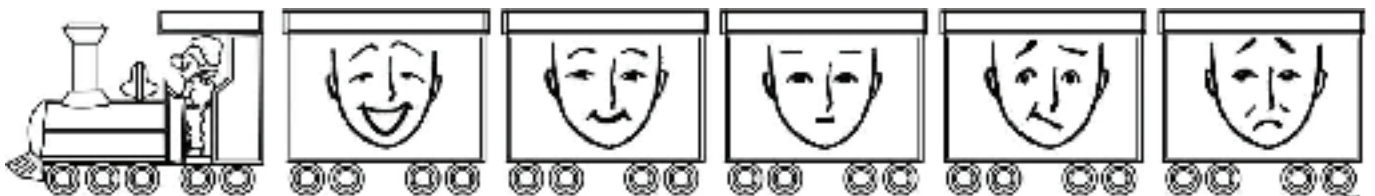
Apă, hrană noi le dăm,
Zi de zi le îngrijim.
Şi cu ele împreună
Mai buni devenim. *(traducere)*

Konstantin Vasilioglo

Pentru ca prietenii noştri verzi, plantele, să se simtă bine, să crească repede și să fie frumoase, trebuie să respectăm câteva reguli:

- Află care sînt condițiile de viață necesare unei plante pentru buna sa dezvoltare. Află ce i-ar putea dăuna.
- Alege vase și sol pe potrivă.
- la aminte: unele plante preferă soarele, iar altele – locurile mai umbrite. Plasează-le prin casă corespunzător.
- Udă plantele cu regularitate. Afînează solul din ghivece cît mai des și îmbogățește-l cu îngrășăminte.

TRADIȚII ÎN CONSTRUIREA UNEI CASE

- Ritual** – ceremonial, desfășurat după reguli tradiționale, cu prilejul nașterii, căsătoriei, morții, semănatului sau al culesului etc.
- Fundament** – element pe care se sprijină o construcție, o lucrare etc.; fundație, bază, temelie.
- Obicei** – mod tradițional de comportare caracteristic unui popor, unui grup social; datină, tradiție, uz, rînduială.
- Rit** – practică religioasă; ritual.

- Ai văzut vreodată cum se construiește o casă? Descrie acest proces.
- Restabilește ordinea acțiunilor la zidirea unei case:

- ___ tencuirea pereților;
- ___ montarea acoperișului;
- ___ procurarea materialelor de construcție;
- ___ ridicarea pereților;
- ___ instalarea rețelelor de apeduct, de gazificare și de energie electrică;
- ___ realizarea proiectului casei;
- ___ montarea ferestrelor și a ușilor;
- ___ realizarea fundației.

- Desenează câteva instrumente, utilaje sau mașini cu ajutorul cărora se construiește o casă.

“Casa mea este cetatea mea” – spune un proverb. În timpurile străvechi, oamenii credeau că o casă va fi solidă, călduroasă și va aduce fericire doar dacă la clădirea ei se vor respecta anumite ritualuri. De exemplu, înainte de a pune temelia, strămoșii tămăduiau și stropeau cu agheasmă colțurile viitoare case și animalul sacrificat: un cocoș sau un berbec. Sîngele și capul animalului erau îngropate sub temelie în colțul din partea de răsărit. Carnea era fiartă cu verdeață și ceapă și servită tuturor meșterilor care lucrau la casă. Carnea neconsumată era împărțită în trei părți egale și dată unor vecini. În cele patru colțuri ale fundamentului se puneau monede. Grecii credeau că dacă toate aceste acțiuni sînt făcute corect, casa va fi solidă și binecuvîntată, iar oamenii ce vor trăi în ea – sănătoși, bogați și fericiți.

Obiceiuri asemănătoare la construirea unei case aveau și armenii, bulgarii, tătarii. În timp ce puneau temelia, ei se rugau. Apoi, plasau pe la colțurile fundației monede. Urma sacrificarea unui cocoș: cu sîngele lui stropeau colțurile viitoare case, iar din carne găteau bucate pentru rude, vecini și consăteni. Armenii și bulgarii stropeau fundamentul și cu vin roșu. Rușii și ucrainenii puneau bani pe la colțurile viitoare case, stropeau pămîntul și materialele de construcție cu apă sfințită.

Înainte de a pune pe pereții proaspăt ridicați grinda principală, pe care se ține acoperișul, rușii legau de ea fie o ulcică cu terci fiert învelită în blăniță, fie o pîine învelită în cojoc de oaie, fie un coș cu vin și plăcinte. Un bărbat umbla pe pereții casei și împrăștia grîne și hamei, apoi punea o monedă și o bucată de lînă de oaie – un ritual de bogăție și căldură în casă – și abia după asta tăia frînghia cu merinde.

- Numește acțiunile tradiționale în construirea unei case la diferite grupuri etnice ce trăiesc în Moldova.
- Reconstituie proverbele, stabilind corespondențe.

Văruiește casa în interior,

sora ev yap. (*proverb găgăuz*)
(apoi casă construiește.) (*traducere*)

Fiecare timp

apoi pe afară. (*proverb armenesc*)

Ilkin komuşu bul,
(Caută întii vecin,)

are obiceiurile sale. (*proverb grecesc*)

- Citește proverbele. Explică cum le înțelegei.

- Соседство – взаимное дело. (*proverb rusesc*)
Vecinătatea este un efort comun. (*traducere*)
- Без толоки – як без руки: ні хати не зробиш, ні сіна не скошиш. (*proverb ucrainean*)
Fără clacă ești ca și fără mâini: nici casă nu construiești, nici fîn nu cosești. (*traducere*)

În antichitate, pentru a ridica o casă, grecii invitau meșteri. Acestora, în mod obligatoriu, li se pregătea un dar: o cămașă, un ștergar, niște bani. Aceste obiecte erau strânse într-o legăturică și agățate de un băț lung, înfipt în pământ lângă viitorul perete. Bățul stătea în acel loc pînă la sfîrșitul ridicării pereților. Cînd lucrul la pereți se termina, darul era înmînat meșterilor. Un dar asemănător era destinat și meșterilor care făceau acoperișul. Însă nu toate familiile aveau posibilitatea să răsplătească astfel meșterii la fiecare etapă a construcției. În majoritatea cazurilor, în ajutorul tinerei familii îi veneau rudele, prietenii, vecinii. Acest ajutor, care nu presupunea cunoștințe de meseriaș, era numit de bulgari «medjia», de moldoveni – «clacă», de ucraineni – «toloka», de ruși – «pomoci», de găgăuzi – «meci, ciamur». Cei care ofereau o mînă de ajutor săpau șanțul pentru fundament, prelucrau piatra și lemnul, călcau lutul etc.

Ucrainenii obișnuiau să pregătească pentru lucrători o masă copioasă, iar cînd «toloka» lua sfîrșit, organizau jocuri, dansuri, întreceri de cai. La ruși, ajutorul obștesc la construirea unei case presupunea mai multe etape: transportarea lemnului din pădure, ridicarea pereților și a acoperișului, clădirea sobei, a cuptorului. Ultima etapă era cea mai veselă: la ea participau doar fetele și băieții – ei făceau cunoștință unii cu alții, glumeau, se împroșcau cu lut, se stropeau cu apă, cîntau.

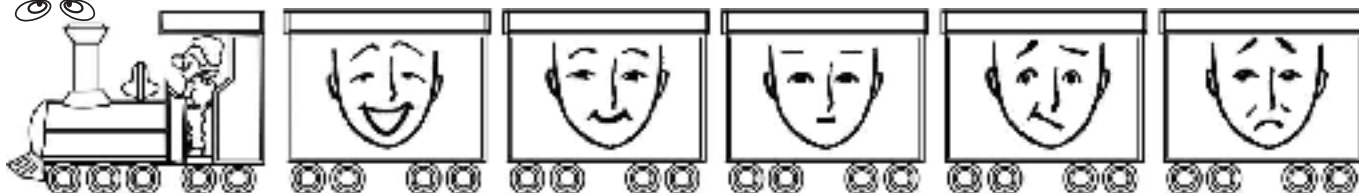
- Subliniază în textul de mai sus enunțurile în care este descris ajutorul acordat tinerei familii de către părinți și bunici la construirea unei case.

- Întreabă-i pe membrii familiei tale dacă au dat o mînă de ajutor la construirea unei case. În ce a constat acest ajutor și cum li s-a părut experiența trăită?

- Cum poți ajuta și tu la construirea unei case? Ilustrează răspunsul pe o foaie.

TRADIȚII DE „CASĂ NOUĂ” ÎN MOLDOVA

- ☐ „Casă nouă” – sărbătoare consacrată; petrecere dată de o persoană care se mută cu traiul într-o casă nouă.

În vechime, românii intrau într-o casă nouă numai după ce o sfințea preotul. Apoi, stăpînii transferau focul din casa veche în cea nouă, pentru ca puterea lui magică s-o protejeze de nenorocire, pentru ca aceasta să fie la fel de confortabilă și călduroasă. Uneori, mai era chemat și duhul bun al casei. După preot, pragul casei era pășit de o pisică și un cocoș. Dacă pisica era calmă și se apuca de mirosit odăile, intrau locatarii, cu icoană, pîine și sare. În cazul în care cocoșul se apuca de cîntat, acest lucru însemna că familia va avea un trai îndestulat și fericit. Abia după asta începea sărbătorirea evenimentului, la care erau invitați meșterii, rudele, prietenii, vecinii.

Stăpînii casei întîmpinau oaspeții cu pîine și sare și îi invitau la masă. Și oaspeții veneau cu pîine și sare și îi dăruiau fiecărui locatar cîte un vas. Uneori, ei îi aduceau gazdei grîu, porumb și lînă, în semn de belșug și bunăstare. Bucatele pregătite pentru masa de „Casă nouă” aveau o semnificație simbolică: de exemplu, plăcintele presupuneau relații bune cu vecinii; supa de pui și purcelușul copt – avere în casă etc. La plecare, musafirii le urau stăpînilor sănătate și le ofereau daruri. Pentru ca aceștia să trăiască în bună înțelegere, li se dăruia mobilier, vase, potcoave, unelte, blănuri, țesături, animale domestice, păsări de curte.

- Ai participat vreodată la inaugurarea unei case noi? Ce a presupus acest eveniment?

- Roagă-i pe părinți sau pe bunici să-ți vorbească despre tradițiile de „casă nouă”. Prezintă-le informația colegilor de clasă.

- Citește proverbele. Explică cum le înțelegei.
  - Un vecin mărinimos este mai bun decît un frate egoist. (*proverb armenesc*)
  - În casa ta și ungherele te ajută. (*proverb rusesc*)
  - Держись друга старого, а дома нового. (*proverb rusesc*)
  - Păstrează prietenii vechi și casele noi. (*traducere*)
  - Vecin vecinului îi este oglindă. (*proverb georgian*)
  - Ca acasă la tine nu-i nicăieri mai bine. (*proverb românesc*)

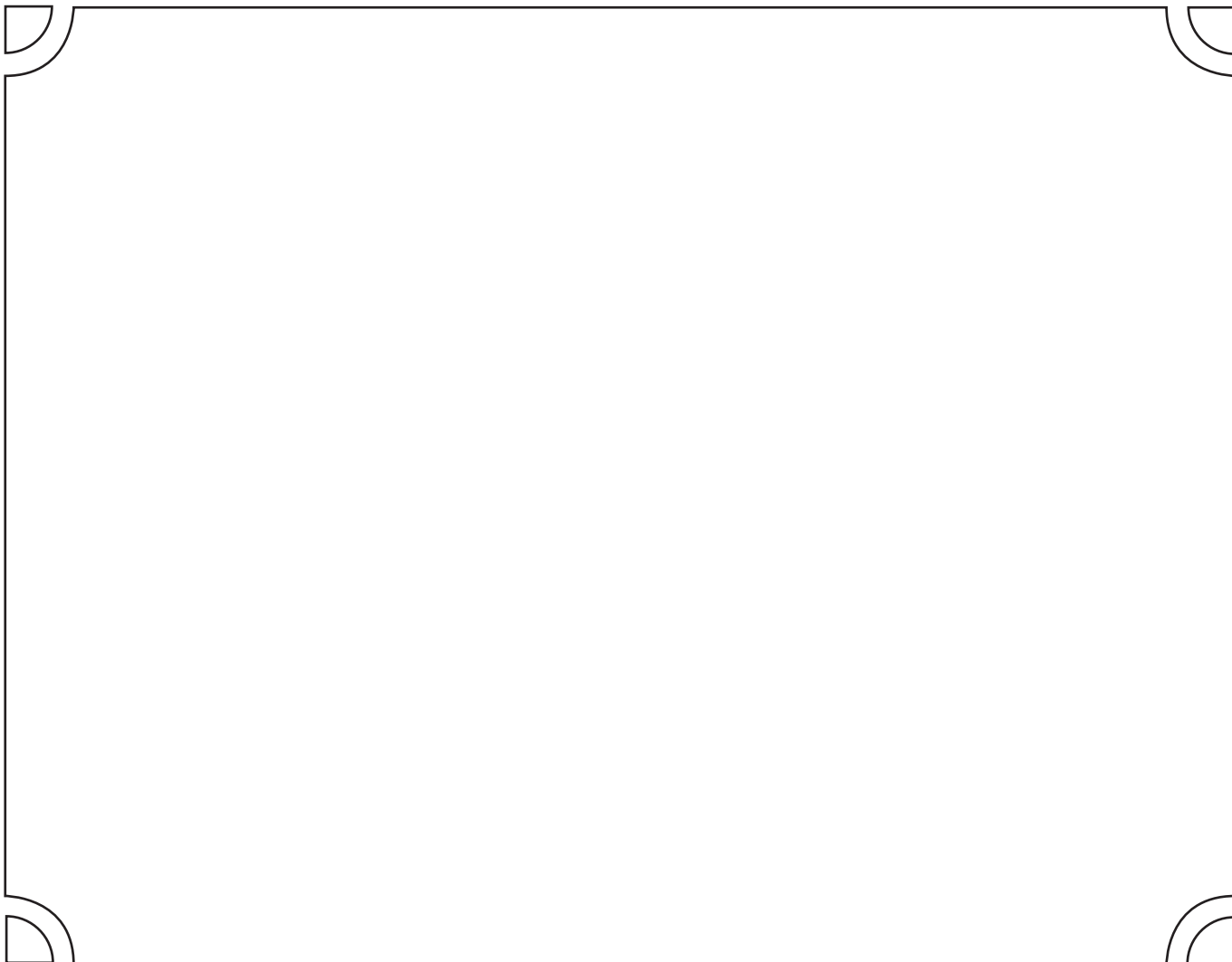

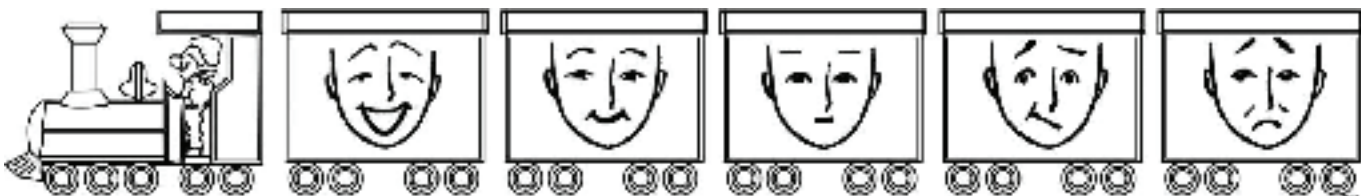
- Evdä duvarlar da yardımnêêr. (*proverb găgăuz*)
Acasă și pereții ajută. (*traducere*)

- Imaginează-ți o masă de „Casă nouă” cu mai mulți musafiri. Examinează desenele din anexe. Alcătuiește meniul pentru această masă de sărbătoare. Decupează imaginile alese și lipește-le în spațiul rezervat. Desenează bucatele care lipsesc, dar pe care ții neapărat să le vezi pe masă.

- Găsește asemănările și deosebirile dintre felurile de bucate alese de tine și cele alese de către colegul tău de bancă.

DIALOGUL CU VECINUL

- Scrie în ce limbi îți poți saluta colegii?

- Alcătuieste un dialog cu vecinul de bancă în limba ta maternă, utilizând următoarele cuvinte și expresii: *eu, tu, noi, da, nu, familie, vecin, prieten, învățător, mulțumesc, te rog, cu plăcere, bine, îmi pare rău, a prieteni, bună ziua, la revedere; Cum te numești? – Mă numesc...*
- Citește enunțurile de mai jos. Selectează și subliniază cuvintele potrivite ca sens. Elaborează, împreună cu părinții, un text similar, în limba ta maternă sau într-o altă limbă vorbită de vecinii tăi.

Eu locuiesc în (oraș, sat). Localitate mea se află (lângă pădure, pe cîmpie, pe coasta dealului, lângă un râu). Alături de noi este un (râu, lac, iaz, izvor). Casa mea are (un nivel, două sau mai multe niveluri). Ea a fost construită (recent, cu mai mult timp în urmă), pe (bulevardul, strada, prospectul, stradela)/ la marginea, în mijlocul localității, care se numește _____ . (Casa mea, apartamentul meu) are (o, două, trei, patru, cinci, multe) camere. Îmi place casa mea.

- Ascultă poezia citită în original de doamna învățătoare. Citește traducerea.

Сусіди

Добре, як добрі сусіди
Не страшні тоді нам біди
Більше сусід, як рідня,
Бо здибаємось щодня.
Треба солі чи олії,
Чи обговорить події,
Що відбулися недавно...
Переходять вони плавно
У тривалі посиденьки,
Бо хтось спік вже солоденьке:
„А може поп'ємо чаю?
Я сьогодні пригощаю!”

Олекса Терен

Vecinii

Știi, cu bunii mei vecini
Nu ne temem de probleme,
Ne-adunăm ca niște rude,
Pentru-a rezolva dileme.
Sare sau ulei de vrem
Sau s-aflăm neapărat
Ce s-a întâmplat recent,
Ne-ntîlnim noi imediat.
Cînd ne întîlnim, atunci,
Coacem multe turte dulci:
“Poate un ceai să vă servesc?
Astăzi sînt ospitalier!”

Olexa Teren

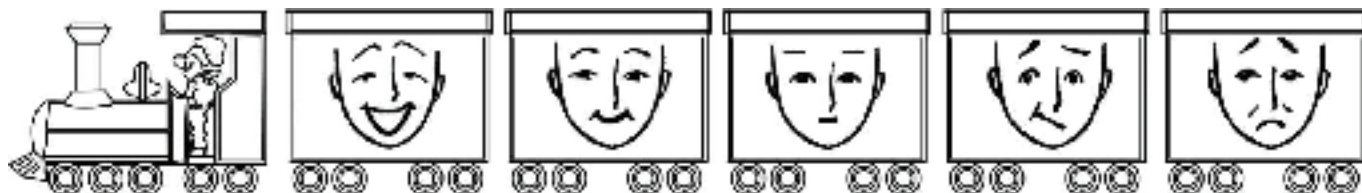

- Cu ajutorul doamnei învățătoare sau cu cel al părinților, înscrie în casetele libere traducerea cuvintelor și a enunțurilor în câteva limbi vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Învăță-le împreună cu colegii de clasă.

CASĂ	<input type="text"/>	UȘĂ	<input type="text"/>
PĂMÎNT	<input type="text"/>	ODAIE	<input type="text"/>
MUZEU	<input type="text"/>	FEREASTRĂ	<input type="text"/>
MONUMENT	<input type="text"/>	CADOU	<input type="text"/>
Cum îți merge? – Mulțumesc, bine.	<input type="text"/>		
Unde locuiești? – Eu locuiesc...	<input type="text"/>		
Te felicit! (răspunsul)	<input type="text"/>		
Vino în ospetie! Cu plăcere!	<input type="text"/>		
Ia loc! – Mulțumesc!	<input type="text"/>		
Servește!	<input type="text"/>		
Mulțumesc, e foarte gustos!	<input type="text"/>		
Nu vreau, mulțumesc!	<input type="text"/>		
Bine ai venit! (răspunsul)	<input type="text"/>		
<input type="text"/>			
<input type="text"/>			

- Citește proverbele armenesti de mai jos. Cum le înțelegi?
  - Spui „Djan”, auzi tot „Djan”. (Djan – în limba armeană înseamnă „sufletul meu”, dragă, scumpo/scumpule).
  - Înțelegerea e mai puternică decât zidurile de piatră.
  - Câte limbi știi, atâtea vieți vei trăi.

FAMILIA MEA ȘI LEGEA OSPITALITĂȚII

- ▣ **Ospitalitate** – însușirea de a fi ospitalier; primire, găzduire bună oferită cuiva.
- ▣ **Tacticos** – cu măsură și socoteală, cumpănit, echilibrat.

- Citește poezia.

Șoricelul musafir

Într-o seară, la bunici,
Cînd erau copiii mici,
A venit la chilipir
Șoricelul musafir.

S-a plimbat frumos prin casă,
Pe sub scaun, pe sub masă,
Cu mustățile-ncurcate
Și lăbuțele la spate.

Dacă-am fi știut că vine,
Noi l-am fi primit mai bine,
Dar așa, privim din pat,
Cum ridică supărat

O sprînceană și se-ncruntă,
Parcă ne-ar lua la trîntă.
Cu boticul.

Cît nimicul,
Gura spartă
Ne și ceartă.

El venise să înghită
O plăcintă și-o clătită.
Ar fi ros și pîine goală,
Vreun pesmet de miluială.

Noi, nici gînd să-i dăm mîncare
Că nici n-are burtă. Are?
Cît îl vezi de mic, săracul.
Poți să torni în el cu sacul.

Mărunțica arătare
Are poftă de mîncare.
Dinții-i sînt mărunți în bot,
Ronța-ronța-ronța TOT!

Constanța Buzea

- Cum este oaspetele din poezie?
- Cine l-a invitat?
- Cum se simte el în musafirie?
- Este un oaspete educat? Care dintre acțiunile lui denotă acest lucru?
- Cum trebuie să se comporte el în vizită la cineva?
- Cine îl poate „educa”?

- Povestește-le colegilor de clasă cum obișnuiește familia ta să-și întâmpine oaspeții, răspunzând la următoarele întrebări:
  - Familia ta se bucură de oaspeții nepoftiți sau doar de cei poftiți?
  - Cum sînt întâmpinați aceștia? Ce obișnuieți să le spuneți?
  - Oaspeții trebuie să aducă bucate, flori sau mici cadouri?
  - În ce încăpere a locuinței aranjați masa? Cu ce vă serviți musafirii?
  - Cine dintre membrii familiei discută cu ei?
  - Cum vă petreceți oaspeții?

- Colorează calitățile care caracterizează o gazdă ospitalieră.

ZGÎRCENIE
INDIFERENȚĂ
OBRĂZNICIE
TIMIDITATE
GENEROZITATE

CURIOZITATE
CUMSECĂDENIE
TACT
ÎNDRĂZNEALĂ
SIMȚUL UMORULUI

BUNĂTATE
MĂRINIMIE
GRIJĂ
FURIE
CUMPĂTARE

- Scrie și alte calități specifice unei persoane ospitaliere. Găsește cuvinte cu sens opus.

- Tradiție** – concepții, idei, viziuni, obiceiuri etc. transmise din generație în generație.
- Oaspete** – persoană care vizitează pe cineva în casa acestuia; persoană căreia i se oferă ospitalitate; musafir, invitat.

- Citește proverbele. Explică cum le înțelege.
  - Oaspetele nu mănîncă ce gîndește, ci mănîncă ce găsește. (*proverb românesc*)
  - Nu este frumoasă casa cu pereții împodobiți, dar cea cu bucate alese. (*proverb rusesc*)
  - Casa fără oaspete este ca moara fără apă. (*proverb azerbaidjan*)
  - Musafiri laflan doyumıycan. (*proverb găgăuz*)
  - Oaspetele nu poate fi servit cu vorbe. (*traducere*)

- Богатството не е приятел – приятелят е богатство. (*proverb bulgar*)
Averea nu-ți este prieten, prietenul este cea mai mare avere. (*traducere*)
- Дружба та братерство – найдорожчі багатства. (*proverb ucrainean*)
Prietenia și fraternitatea sînt cele mai mari bogății. (*traducere*)

- Citește povestea „Căsuța iepurașului” sau „Căsuța din oală”. Discută cu colegii de clasă despre ospitalitatea personajelor.

- Realizează, împreună cu colegul de bancă, un dialog cu subiectul “Te invit în ospete” într-o altă limbă decît cea maternă, utilizînd cuvintele și expresiile pe care le-ați învățat în timpul călătoriei precedente.

- Citește textul.

În vizită

ieri am fost în vizită la un prieten. După ce m-am jucat cu tacîmurile de pe masă, am făcut cocoloașe din miez de pîine, am schițat cu cuțitul tot felul de modele pe fața de masă, i-am spus gazdei că mi-e foame. Ea mi-a oferit cea mai mare bucată de friptură din carne de miel. Mie însă nu-mi place mielul, de aceea i-am spus să-mi pregătească un pui la grătar. Am rămas nedumerit atunci cînd puiul comandat nu mi-a fost servit. Ba nu mi s-a mai dat deloc mîncare.

După desert, ceilalți colegi au mai stat puțin de vorbă și au plecat. Eu am tot așteptat mîncarea dorită, dar nu am primit nimic. M-am ridicat și am plecat supărat, fără să-mi iau rămas bun. Nu înțeleg ce s-a întîmplat, dar gazda m-a privit de parcă nu m-ar fi cunoscut.

- Extrage din textul de mai sus acțiunile băiatului ce denotă un comportament necuviincios. Completează tabelul de mai jos.

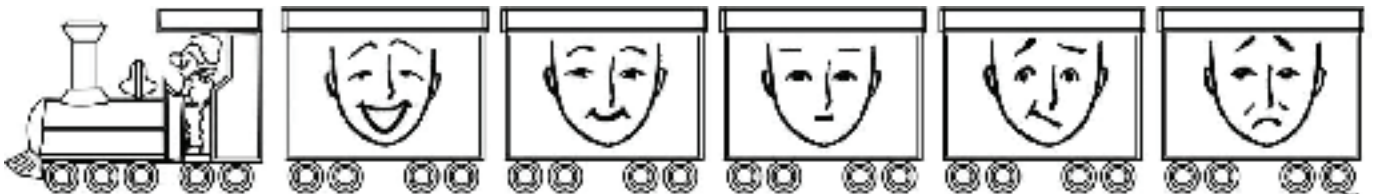
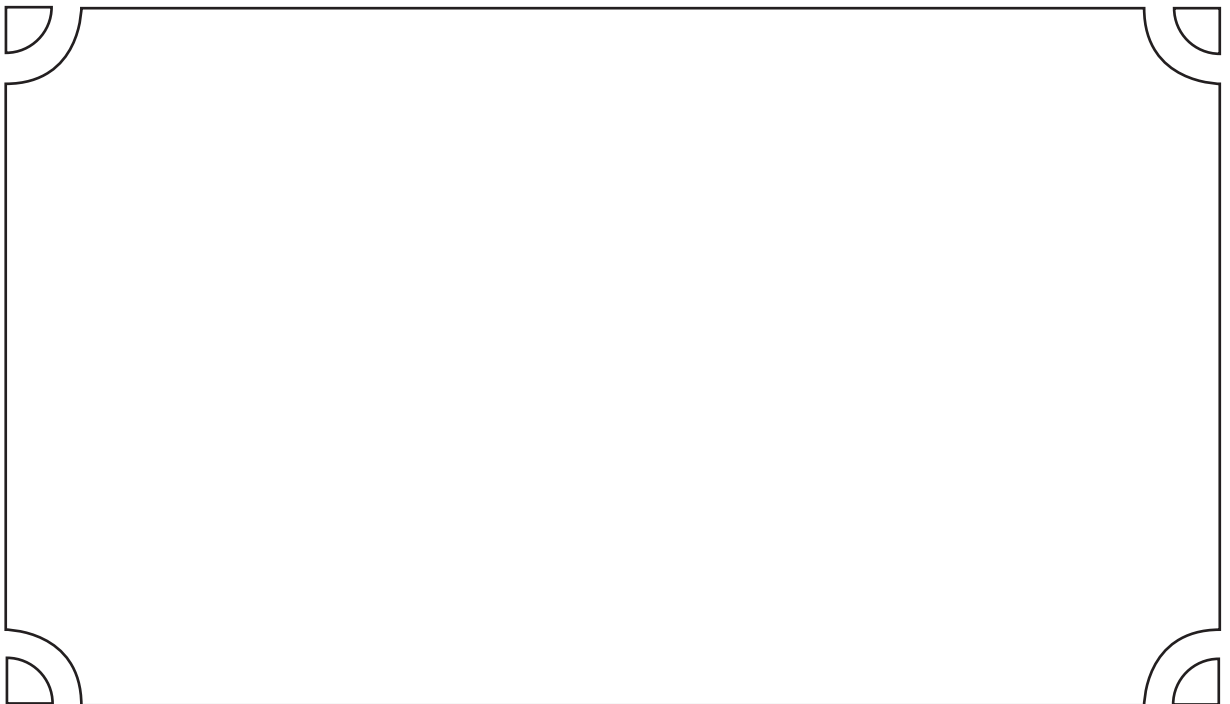
Ce a greșit băiatul?	Cum trebuia să se comporte?

- Citește în anexe textul despre vizita lui Habarnam. Vezi ce greșeli a comis el în ospetie. Completează un tabel asemănător și stabilește cum trebuia să se comporte în situația descrisă.

- Desenează în spațiul rezervat cadoul pe care ai vrea să i-l oferi unui prieten bolnav. Arată-l colegilor și explică-le de ce l-ai ales anume pe acesta. Gîndește-te și scrie în spațiul rezervat ce cadouri ai dori să primești.

SĂRBĂTORILE DE STAT DIN REPUBLICA MOLDOVA. ZILELE COMEMORATIVE

❑ **Stat** – mod de organizare socială prin care se realizează administrarea țării, respectarea drepturilor cetățenilor; țară.

❑ **Constituție** – lege fundamentală a statului care stabilește forma de guvernare a acestuia, drepturile și obligațiile cetățenilor.

- Citește textul.

Viața ar fi plictisitoare și neinteresantă dacă oamenii nu ar fi inventat sărbătorile. Ele constituie ocazii pentru cunoașterea, demonstrarea și promovarea tradițiilor oricărei națiuni. Unele dintre ele se sărbătoresc de multă vreme, altele au fost instituite recent. Sărbătorile sînt:

- de familie – marcate de membrii familiei împreună cu rudele și prietenii apropiați;
- calendaristice – legate de schimbările sezoniere din natură și de activitățile oamenilor;
- religioase – ce țin de venerarea unor fenomene ale naturii, evenimente importante, memoria unor oameni celebri, sfinți;
- de stat – oficiale, celebrate de către toți cetățenii unei țări. Zilele în care se sărbătoresc acestea sînt declarate, de regulă, libere, nelucrătoare.

Lista sărbătorilor legale din Republica Moldova, caracteristice și altor state, include: Crăciunul (25 decembrie), Anul Nou (1 ianuarie), Ziua Internațională a Femeii (8 martie), Ziua Muncii (1 mai) etc. Sărbătorile specifice doar țării noastre sînt: Ziua Independenței (27 august), Ziua Drapelului de Stat (27 aprilie), „Limba noastră”(31 august).

- Citește poeziile. Intitulează-le.

Voi, copii, luați aminte:
Fiecare țărișoară,
Are-n frunte-un președinte,
La fel ca și a ta țară.

Culorile țării mele
Le recunosc dintre mii,
Sînt frumoase ca trei stele,
Și cred că și tu le știi.

Țărișoara știm că are
Și un falnic tricolor,
Sînt culori naționale,
Cunoscute tuturor.

Roșul e al macilor,
Galbenul – al grînelor,
Albastru-i cer, albăstrele,
Și e steagul țării mele!

Aurora Luchian

Trei culori cunosc pe lume
Ce le țin ca sfânt odor,
Sînt culori de-un vechi renume
Amintind de-un brav popor.

Cît pe cer și cît pe lume,
Vor fi aste trei culori,

Vom avea un falnic nume,
Și un falnic viitor.

Roșu-i focul vitejiei,
Jertfele ce-n veci nu pier,
Galben, aurul cîmpiei,
Și-albastru-al nostru cer.

Ciprian Porumbescu

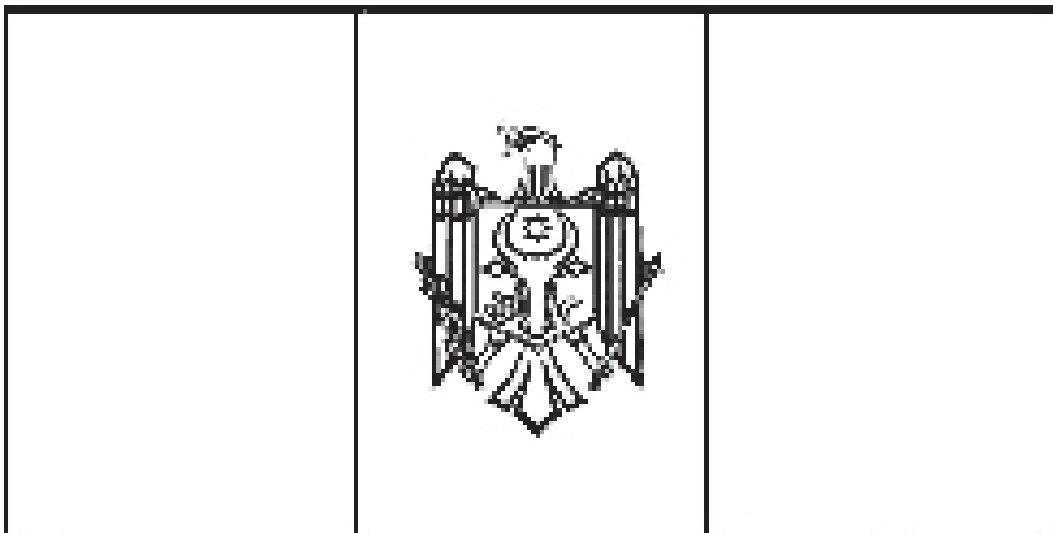

Republica Moldova are drapel, stemă și imn – simboluri de stat ocrotite de lege. Drapelul de Stat al Republicii Moldova este un tricolor, cu benzi verticale: albastru, galben și roșu.

În centru, pe fișia de culoare galbenă, este imprimată Stema de Stat a Republicii Moldova. Aceasta reprezintă un scut tăiat pe orizontală, avînd în partea superioară cromatică roșie, în cea inferioară – albastră, încărcat cu capul de bour avînd între coarne o stea cu opt raze. Capul de bour are în dreapta o roză cu cinci petale, iar în stînga – o semilună conturnată. Toate elementele reprezentate pe scut sînt de aur (galbene). Scutul este plasat pe pieptul unei acvile purtînd în cioc o cruce de aur și ținînd în gheare o ramură verde de măslin și un sceptru de aur.

În calitate de Imn de Stat al Republicii Moldova este aprobat cîntecul „Limba noastră”, versuri de Alexei Mateevici și muzică de Alexandru Cristea. Imnul de Stat se intonează în cadrul unor ceremonii oficiale, congrese, inaugurări de monumente, concursuri etc.

- Colorează Drapelul de Stat al Republicii Moldova.

- Stabilește corespondențe.

Anul Nou/ Revelionul	31 august
Ziua Republicii/Ziua Independenței	1 ianuarie
Ziua cunoștințelor	27 august
Ziua Muncii	27 aprilie
Ziua Internațională a Femeii	25 decembrie/7 ianuarie
Ziua Drapelului de Stat – Tricolorul	1 mai
Sărbătoarea “Limba Noastră”	1 septembrie
Crăciunul	ultima sîmbătă din septembrie
Ziua bunicuțelor	8 martie

- Scrie sărbătorile enumerate în exercițiul anterior în ordine cronologică.

- Subliniază sărbătorile pe care le marcați în familie. Care este sărbătoarea preferată? Povestește-le colegilor cum o petreceți.

- Alcătuieste o felicitare cu ocazia sarbătorilor de Crăciun adresată unor rude/ prieteni stabiliți cu traiul în altă țară.

Felicitare

Știi că în țara noastră mai există o sărbătoare dedicată femeii, Ziua Mamei. Aceasta este serbată în luna mai. Găsește-o în calendar și încercuiește-o. Cum poate fi sărbătorită ea în familie?

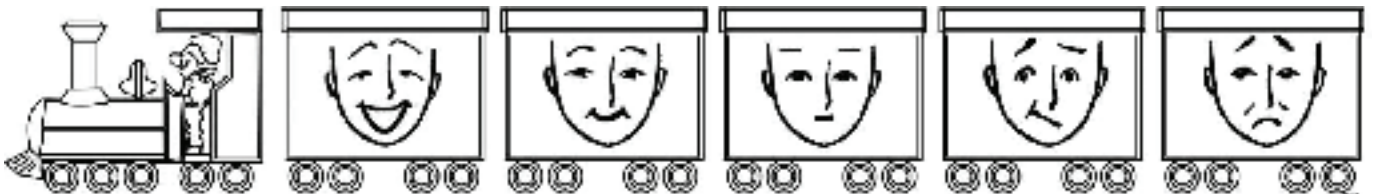
- Scrie în spațiul rezervat, utilizînd un calendar, sărbătorile cu prilejul cărora îl poți felicita pe tatăl tău.

- Ce sărbătoare ai vrea să devină una de stat și să fie celebrată de către toți cetățenii Republicii Moldova?

- Desenează în primul pătrat un buchet de flori pe care ai vrea să-l dăruiești mamei sau bunicii cu prilejul Zilei Internaționale a Femeii, iar în cel de-al doilea – un dar pentru tata sau bunicul.

SECRETELE COMUNICĂRII. COLABORAREA ÎN ECHIPĂ

- Citește textul.

Cine e cel mai prețuit

Un învățăcel curios îl întreabă pe dascălul său:

- Spuneți-mi, vă rog, pe cine pun mai mare preț oamenii: pe cei care vorbesc mult sau, dimpotrivă, pe cei care vorbesc puțin?

Dascălul răspunde:

- Din zori și pînă la miez de noapte, broaștele ocăiesc în baltă. Și nimeni nu le ia în seamă. Pe cînd cocoșul cîntă dinspre ziuă și oamenii îl ascultă: se scoală și se apucă de lucru.

după Constantin Dragomir

- Explică expresia „a pune preț mai mare”.
- Care este învățătura acestui text?

- Ce s-ar întîmpla dacă oamenii nu ar mai putea comunica unii cu alții?
Discută cu colegii de clasă situațiile propuse mai jos.
- Dacă ar fi să intervii într-un conflict dintre doi prieteni, cum ai proceda?
- Ai facut-o vreodată? Ce s-a întîmplat?
- Ce conflicte apar mai des în clasă?
- Influențează conflictele relațiile, atmosfera din clasă?
- Care sînt cauzele apariției unor conflicte în clasă?
- De ce trebuie acestea soluționate?

- Restabilește proverbele despre prietenie.

Dacă nu ai prieten – caută,

lovește mult mai rău. (*proverb armenesc*)

Piatra aruncată de un prieten

– te faci dușman cu tine însuși. (*proverb găgăuz*)

Ai pierdut un prieten

dacă l-ai găsit – păstrează-l. (*proverb rusesc*)

Блажен е този (*E fericit acel*),

– nică kală (*e o cetate*).

Käämil dost (*Un prieten bun*)

кому тому е повървяло с верен приятел.
(care are un prieten adevărat). (*proverb bulgar*)

- Cine sînt prietenii tăi? Ce trăsături de caracter îți plac cel mai mult la ei? Prietenii te întristează sau te supără vreodată? Dacă te cerți cu ei, cum vă împăcați?

- Citește sau ascultă poeziile.

Ссопа

Я поссорился с дружкой,
Мы с ним больше не вдвоём.
Каждый со своей обидой
Целый день один сидит.
Каждый со своей обидой

Безумолку говорит.
Но обида вдруг пропала,
Видно, все слова сказала,
Стали мы с дружкой опять
Прыгать, бегать и играть.

Un pisoi și un șoricel

Un pui de mîță (un pisoi)
A prins sub pat un șoricel,
Și tot jucîndu-se cu el,
A zis, cu coada-n sus bîrzoii:
– Acum, după cîte știi,
Din moși-strămoși, din tată-n fiu,
Ar trebui să-ți vin de hac,
Dar nu știi bine cum să fac.
Te rog, învață-mă mata,
Fii bun și dă-mi măcar un sfat,

Că niciodată pîn-acum
Eu șoarece n-am mai mîncat.

Atunci, privind furiș la el,
Răspunse bietul șoricel:
– Mă iartă, domnule pisoi,
Te-aș învăța, dar nu știi cum,
Că nici eu n-am mai fost mîncat
De altă mîță pîn-acum!

George Topârceanu

- Continuă enunțurile.
  - Dacă prietenul meu/prietena mea s-a îmbolnăvit, eu _____
  - Cînd am nevoie de ajutor, eu _____
  - Dacă mama îmi dă mai multe mere, eu _____
  - Dacă aș avea un constructor, eu _____

- Subliniază regulile ce trebuie respectate atunci cînd ești antrenat într-o discuție.

a) Vorbește clar și corect.	e) Îmbrîncește-i pe cei cu care discuți.
b) Folosește cuvinte jignitoare.	f) Fii politicos, amabil.
c) Expune-ți părerea într-un mod civilizat.	g) Discută strigînd și rîzînd în hohote.
d) Zîmbește prietenos și gesticulează calm.	h) Nu întrerupe vorbitorul.

- Transformă afirmațiile false în afirmații adevărate.
- Un conflict este mai ușor de evitat decât de rezolvat, pentru că pacea este mai bună decât cearta.
- Dacă un conflict nu poate fi evitat, nu uita că, de regulă, câștigă cel care reușește să-și păstreze calmul.
- Dacă te-ai certat cu un prieten și ești supărat pe el, roagă supărarea să plece. Desenează-o pe o foaie. Rupe foaia și arunc-o.
- Amintește-te de un lucru bun pe care ți l-a făcut prietenul. Gândește-te: când te-ai simțit mai bine și ai fost mai vesel – atunci când îți știai prietenul alături sau acum când ești singur?
- Nu uita că primul pas spre împăcare îl face întotdeauna cel mai înțelept și mai curajos.

- Ilustrează un fragment din fabula lui Alexandru Donici. Discută cu colegii de clasă în baza fabulei.

Racul, broasca și știuca

Racul, broasca și o știucă
Într-o zi s-au apucat
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.
Și la el toți se înhamă:
Trag, întind, dar iau de samă
Că sacul stă neclintit,

Căci se trăgea neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Știuca foarte se izbea
Și nimic nu isprăvea.
Nu știi cine-i vinovat;
Însă, pe cât am aflat,

Sacul în iaz nu s-au tras,
Ci tot pe loc au rămas.
Așa-i și la omenire,
Când în obște nu-i unire:
Nici o treabă nu se face
Cu izbîndă și cu pace.

- Explică proverbele.
  - Copacul se ține cu rădăcinile, iar oamenii – cu prietenii. (*proverb rusesc*)
  - Adam dostsuz, nică ev kapusuz. (*proverb găgăuz*)
Omul fără de prieteni e ca o casă fără ușă. (*traducere*)
  - Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face. (*proverb românesc*)
  - Друзі пізнаються в біді. (*proverb ucrainean*)
Prietenul la nevoie se cunoaște. (*traducere*)
  - Lasă de fiecare dată o porțiță deschisă pentru împăcare, oricât de mare ar fi cearta. (*proverb armenesc*)

- Învăță cîntecul și interpretează-l împreună cu colegii de clasă.

În pădurea cu alune

În pădurea cu alune
Aveau casă doi pitici
Vine pupăza și spune:
Vreau să stau și eu aici.
Pu-pu-pu, pu-pu-pu,
Vreau să stau și eu aici. (*bis*)

Șoricelul strigă-ndată
Iată și eu am venit,
Casa voastră e curată
Noroc, bine v-am găsit.
Chiț-chiț-chiț, chiț-chiț-chiț,
Noroc, bine v-am găsit. (*bis*)

Iată vine și-o broscuță
Top, top, top sărind mereu,
Dacă e loc în căsuță,
Tare-aș vrea să stau și eu.
Top-top-top, top-top-top,
Tare-aș vrea să stau și eu. (*bis*)

Și-n căsuța cea drăguță
Stau vreo cinci prieteni mici
Șoricelul și-o broscuță,
Pupaza și doi pitici.
Tra-la-la, tra-la-la,
Stau vreo cinci prieteni mici. (*bis*)

- Enumeră în spațiul rezervat personajele cîntecului. Cum crezi, ce le unește?

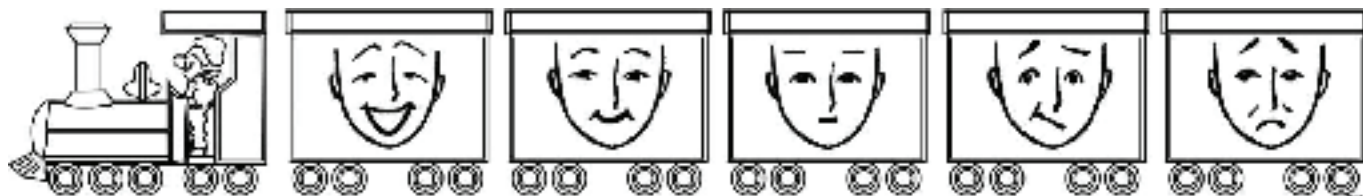

- Desenează personajele cîntecului pe o foaie.

UNDE ȘI CUM ÎNVAȚĂ COPIII DIN MOLDOVA

- Amintește-ți de ziua în care ai pășit pentru prima dată pragul școlii. Cum crezi, de ce ai venit la școală? Bifează varianta de răspuns aleasă.
  - Mi s-a spus că toți copiii trebuie să învețe la școală.
  - M-am săturat să merg la grădiniță.
  - Am vrut să descopăr și să învăț ceva nou.
  - M-am plictisit să stau acasă.
  - Am vrut să-mi fac prieteni noi.
  - Trebuie să mă pregătesc pentru viața de adult.
  - Am vrut să comunic cu învățătorii.
  - _____.

- Scrie ce școli au urmat părinții și bunicii tăi. Specifică numele școlii și localitatea în care se află/s-a aflat.

- Învață cântecul și interpretează-l împreună cu colegii de clasă.

Sîntem mari

Ora-i de plecat la școală,
Veseli am pornit și noi
Spre străduța școlii noastre
Ne-ndreptăm cu pași vioi.

Refren:

Sîntem mari, sîntem mari,
Noi acum sîntem școlari.

Uită-te ce bine-mi șade
Cu ghiozdan și-abecedar.
De la mama am ghiozdanul
Cartea am primit-o-n dar.

Refren:

Sîntem mari, sîntem mari,
Noi acum sîntem școlari.

- Întreabă-i pe părinți și pe bunici de ce voiau să meargă la școală. Compară răspunsurile lor cu ale tale.

- Discută cu rudele despre școlile pe care le-au urmat, precum și despre modul în care au învățat pe cînd aveau 7-9 ani. Alcătuește o povestire, răspunzînd la cîteva întrebări:

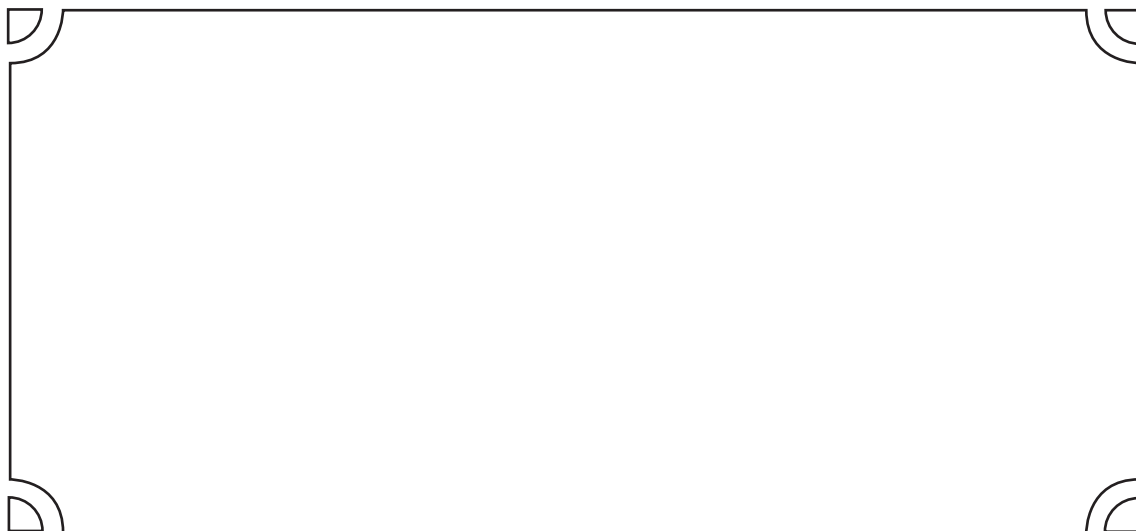

1. Cine dintre rude ți-a povestit despre studiile de la școală?
2. În ce localitate se află școala în care a învățat?
3. Cum era aceasta: mare sau mică?
4. Ce discipline a studiat? Acestea coincid cu cele pe care le însușești tu?
5. Elevii erau evaluați cu note? Ce note se acordau?
6. Elevii purtau uniformă școlară?
7. Care este cel mai memorabil/amuzant moment din viața de elev?
8. De ce rudele tale sînt recunoscătoare școlii?

- Ilustrează o secvență din povestire.

- Citește poezia.

Păcălici la școală

Pană nouă-n pălărie
Și hăinuță de postav,
Păcălici pe drum pășește,
fudulindu-se grozav.
Dară din ghiozdan ce-atîrnă
ca un firicel de pluș?
Ați ghicit? Codița-și scoase
să ia aer, Chițibuș.
Iată școala, dar ce zarvă
e acolo-ntre băieți?
Tii, feciorul lui Tîndală,
bătăușul Tîndăleț.
A trîntit două fete,
pe-un copil l-a înjurat,
și rîzînd acum se plimbă

ca un pașă de-ngîmfat.
Păcălici spre el pășește:
–Tîndăleț, acu, cît vād,
cereți de la toți iertare,
că altminteri e prăpād!
– Ce spui tu, mă gîgîlice?
Fuși c-acu te burdușesc!
– Nu-ți ceri, Tîndăleț, iertare?
Bine... Atunci eu te vrăjesc.
Uite-un duh o să te muște
de piciorul nespălat...
(Chițibuș, pe nesimțite,
într-o clipă l-a mușcat).
...Iar din spate o să-ți cadă
și ghiozdanul tău pe jos.

Melcul școlar

Luminați de-un putregai
Melcul-mamă, melcul-tată,
Stau la sfat așa cum stai
După cină câte-odată...
– De, nevastă, ce să zic,
Ar fi vremea, nu-i tot mic...
– Nu mai stăm la îndoială,
Chiar la toamnă-l dăm la școală,
Tare mult aș vrea să știe
Să citească și să scrie,

Pentru ca în viitor
Să se facă scriitor.
Lunecînd pe-o frunză pală,
Melcul mic plecă la școală.
Se grăbește, ce să facă?
Trece-o frunză, trece-o cracă,
Cu ghiozdanul în spinare,
Străbătînd așa distanță,
Melcul a ajuns la școală,
Totmai cînd s-a dat vacanță.

Vasile Vesavia

- Discutați în clasă în baza poeziilor citite.

- Alcătuieste, împreună cu un coleg de clasă, o poezie despre școală sau despre colegi, învățători.

- Explică proverbele.
  - Bilginin kökü acıdır, meyvası onun tatlıdır. (*proverb găgăuz*)
Корень учения горек, а плод его сладок. (*proverb rusesc*)
Învățătura are rădăcinile amare, dar roadele dulci. (*proverb românesc*)
  - Dünneyi aydınadêr güneş, ama adamı aydınadêr bilgiler. (*proverb găgăuz*)
Землю освещает солнце, а человека – знания. (*proverb rusesc*)
Pămîntul este luminat de soare, dar omul – de cunoștințe. (*proverb românesc*)
  - Повторение – мать учения. (*proverb rusesc*)
Repetarea este mama cunoștințelor. (*traducere*)
  - Почитай учителя, как родителя. (*proverb rusesc*)
Respectă-l pe învățător ca pe un părinte. (*traducere*)

- Învăță, cu ajutorul doamnei învățătoare, cîntecul de mai jos, apoi interpretează-l împreună cu colegii de clasă.

Чему учат в школе

Буквы разные писать
Тонким пёрышком в тетрадь
Учат в школе. (3 р.)
Вычитать и умножать,
Малышей не обижать
Учат в школе. (3 р.)
К четырём прибавить два,
По слогам читать слова
Учат в школе. (3 р.)
Книжки добрые любить
И воспитанными быть
Учат в школе. (3 р.)

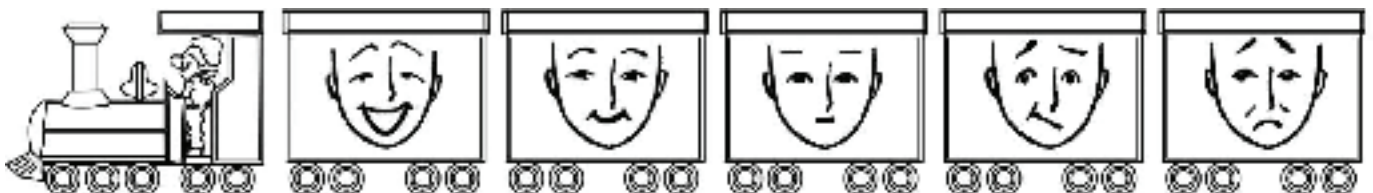
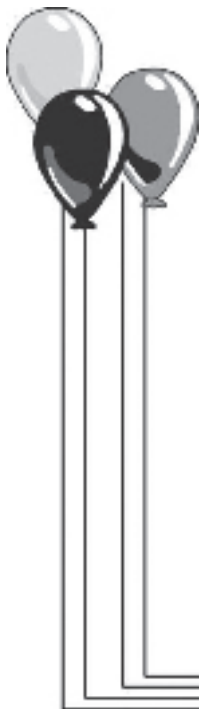
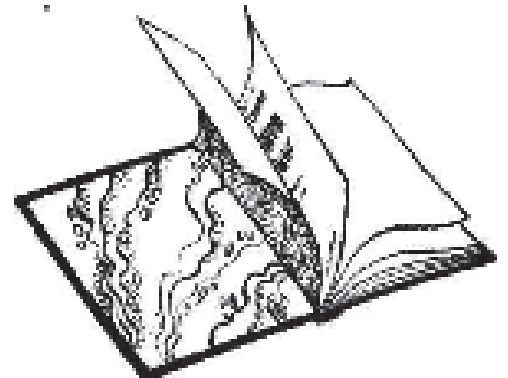
Михаил Пляцковский

Ce învățăm la școală

Să scriem litere perfecte
Cu penița în caiete
Ne învață, ne învață învățătorii.
S-adunăm, să împărțim
Pe cei mici să-i ocrotim.
Ne învață, ne învață învățătorii.
S-adunăm la patru cinci
Și să fim copii cumiți
Ne învață, ne învață învățătorii.
Cartea s-o iubim cu drag,
S-ascultăm al vostru sfat,
Ne învață, ne învață învățătorii. (traducere)

Mihail Pleațkovski

STRADA PE CARE SE AFLĂ ȘCOALA TA. ISTORIA ȘCOLII

- Citește poezia.

De-a școala

- Bună ziua!
- Bună ziua!
- Pentru azi ați învățat?
Prezentați pe bancă tema
Din caietul de curat!
Cît fac unul și cu unul?
Spune, bunicuțo, tare!
- Cum? Nu știi că doi?
Ei bine, numără pe bețișoare!

Mamă, spune poezia!

– Ce-nseamnă am uitat?
Tată, nu șopti din carte,
Ești nițel indisciplinat!

N-ați prea învățat!... Se poate?
Păi voi credeți c-așa merge?
Dați carnetele de note,
Astăzi nu pun nici un zece!

- Cine este în rol de învățătoare? Dar de elevi?
- Unde se desfășoară lecțiile?
- De ce „doamna învățătoare” este nemulțumită de rezultatele elevilor săi?

- Desenează școala în care înveți.

- Scrie, ajutat de doamna învățătoare, adresa școlii.

- Ghici ghicitorile.

Cine urme albe lasă
Pe tabla neagră din clasă?

(_____)

Nu e șoarece, nici orbete,
Roade pete pe caiete.

(_____)

Cît trăim o ținem minte,
Căci-nvață lucruri sfinte.

(_____)

Păhărel de oțel
Stă la gîtul unui miel:
Cînd elevii vin de-acasă
Îndată îi cheamă-n clasă!

(_____)

Drept, înalt și subțirel
Cu veșmînt de lemn pe el,
Are vîrfu de cărbune
Pe hîrtie multe spune.

(_____)

Cinci surori, poți să zici,
Una mare, patru mici,
Vin în fiecare an
Și pun lacăt la ghiozdan.

(_____)

- Descrie, cu ajutorul unui membru matur al familiei, strada pe care este amplasată școala în care înveți.
- Cîte blocuri/case se află pe această stradă? De ce culoare sînt clădirile din vecinătatea școlii?
- Pe această stradă vehiculele circulă într-un singur sens sau în ambele sensuri?
- Cîți copaci cresc în fața sau în curtea școlii?
- Cîți dintre colegii tăi locuiesc pe această stradă?

- Ascultă povestirea doamnei învățătoare despre școala în care studiezi și re-produ-o colegilor sau părinților după planul propus în continuare:
- denumirea școlii;
- adresa;
- anul cînd a fost construită;
- cine este arhitectul care a proiectat-o sau fondatorul ei (dacă se știe);
- dacă există un muzeu al școlii, cui îi este dedicat acesta;
- activitățile extrașcolare desfășurate; cercurile pe interese sau cluburile sportive ce funcționează în școală;
- Prin ce este renumită școala? Are tradiții interesante?
- Ce personalități/oamenii celebri au studiat în această școală?

- Cum ai putea duce faima școlii tale cînd vei fi mare? Ce ai dori să faci pentru ea?

Venind în clasa I, ai observat în jurul tău mulți elevi și toți diferiți. Unii ți-au devenit prieteni, alții – doar colegi. Pentru a învăța bine, pentru a vă auzi unul pe altul, urma să însușiți anumite reguli de comportare în școală. Iată cîteva: Fii un bun ascultător, respectă-l pe cel ce vorbește, nu-l întrerupe! Păstrează bunurile din dotare și curățenia atît în sala de clasă, cît și pe holurile școlii.

MUZEUL

☐ **Muzeu** – 1) instituție care colectează, studiază, pune în valoare și expune publicului obiecte ale culturii materiale și spirituale; 2) clădire în care sînt păstrate astfel de obiecte.

☐ **Exponat** – obiect expus în cadrul unei expoziții, unui muzeu etc.

☐ **A expune** – a arăta; a așeza la vedere.

• Citește textul.

Muzeul este o instituție care are ca misiune strîngerea, păstrarea, studierea și expunerea unor obiecte care prezintă interes istoric și artistic. În fiecare an, pe 18 mai, în întreaga lume se sărbătorește Ziua Internațională a Muzeelor. În Grecia antică, muzeu („mou-seion”) însemna „templu muzelor.” Muzele erau considerate protectoarele istoriei, astronomiei, poeziei, cîntecului, dansului etc.

Există muzee de istorie, etnografie, literatură, arte plastice ș.a. Muzee sînt și unele cetăți, castele, palate, temple – capodopere arhitecturale, precum și unele case, locuințe în care s-au născut, au trăit și au activat oameni celebri: savanți, scriitori, artiști, pictori etc. În Moldova sînt un număr mare de muzee.

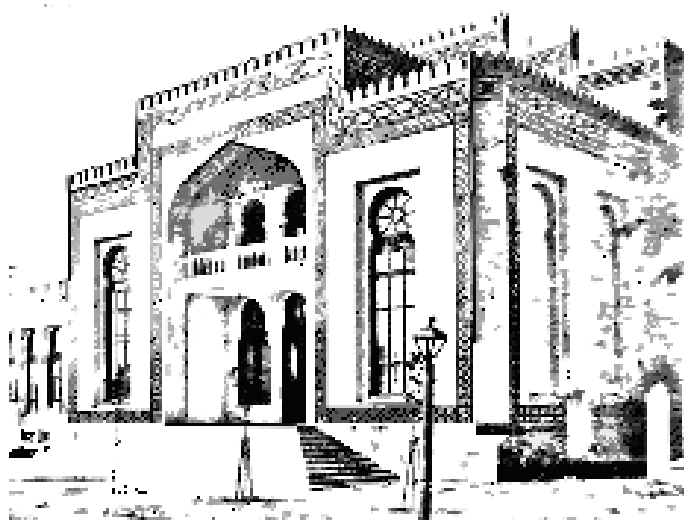
La circa 30 km de orașul Orhei, într-o zonă pitorească de codru, este amplasat satul Donici. În conacul familiei Donici funcționează un muzeu care conține exponate ce reflectă viața și activitatea fabulistului moldovean Alexandru Donici. Casa este înconjurată de un parc mic. În preajma ei se află bisericuța familiei Donici, ridicată de tatăl scriitorului, morminte de familie, precum și izvorul Stîncea, amenajat de părinți – Dimitrie și Elena Donici.

Muzeul Național de Istorie a Moldovei se numără printre cele mai importante instituții muzeale din republică, atât din punctul de vedere al valorii patrimoniului existent, cât și al prestigiului ei științific.

Muzeul Național de Istorie și Etnografie este cel mai vechi muzeu din Moldova. El adăpostește colecții de exponate rare ce reprezintă lumea animală și vegetală, bogățiile naturale, îndeletnicirile populației de pe teritoriul țării.

Conacul familiei Ralli din satul Dolna, raionul Strășeni, este cunoscut pentru faptul că a fost deseori vizitat de poetul rus A. S. Pușkin, în timpul exilului său în Basarabia. Ulterior, conacul a devenit filială a Casei-muzeu „A. S. Pușkin” din Chișinău, majoritatea exponatelor acestuia fiind aduse de la Sankt Petersburg și Chișinău.

Casa-muzeu „A. S. Pușkin” din orașul Chișinău a fost inaugurată la 10 februarie 1948, în casa negustorului Naumov. Cele 4 săli expoziționale găzduiesc materiale dedicate operei și activității lui Alexandr Pușkin. În curte se află și casa în care a locuit poetul, aceasta fiind reparată, restabilindu-i-se aspectul de la începutul secolului al XIX-lea.

Muzeul Național Găgăuz de Istorie și Etnografie din satul Beșalma conține exponate și documente ce relatează despre evenimente importante din istoria găgăuzilor.

- Cum crezi, de ce avem nevoie de un muzeu? De ce oamenii vin la muzeu?
- Stabilește corespondențe între imagini și tipul de muzeu.

MUZEU DE ISTORIE
MUZEU DE LITERATURĂ

MUZEU DE ETNOGRAFIE
MUZEU DE ARTE

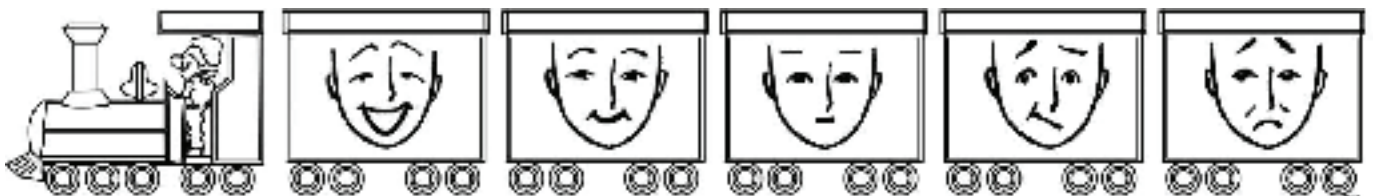

- Ce muzee există în localitatea ta? Scrie în spațiul rezervat denumirea muzeelor din Moldova pe care le-ai vizitat?

- Oamenii au stabilit anumite reguli de comportare în muzee, pe care, probabil, le știi. Pentru a te asigura că le cunoști bine, răspunde la întrebările de mai jos, încercuind răspunsul corect.

- Poți vorbi în muzeu? Cum?
  - cu glas tare
  - ca de obicei
  - în șoaptă
  - nu se vorbește
- Cum se ia cunoștință de exponatele muzeului?
  - atingându-le
  - studiindu-le de la distanță
- În ce mod se deplasează vizitatorii prin muzeu?
  - în liniște, fără grabă
  - zgomotos, săltând
  - îmbulzindu-se, alergând
- Cînd îi adresezi ghidului întrebări?
  - la începutul excursiei
  - la sfîrșit
  - în timpul pauzelor
  - în timpul prezentații

MEȘTEȘUGURILE STRĂVECHI DIN MOLDOVA. ARTA OLĂRITULUI. CERAMICA

Meșteșug – 1. Meserie, profesie, ocupație, îndeletnicire; meșteșugărie; 2. Abilitate, acțiune realizată cu pricepere.

Ornament – element decorativ utilizat pentru decorarea unui obiect.

Ceramică – arta prelucrării argilelor, obiect obținut prin această tehnică.

• Citește informațiile din anexe, apoi realizează sarcinile de mai jos.

• Scrie denumirea unor meserii tradiționale pe care le cunoști. Colorează-le pe cele care sînt practicate în zona sau în localitatea ta.

• Stabilește corespondențe între imagini și denumirile obiectelor prezentate.

MISKA

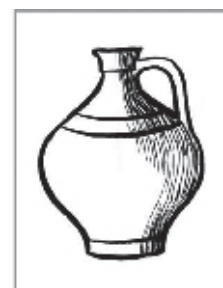
MAKITRA

ZBAN

GORȘCIK

GORȘCIK

GLEK

KUHOLI

- Scrie denumirile obiectelor din imagini în limba ta maternă.

- Inventează și desenează un ornament geometric sau floral pe care l-ai folosi la decorarea unui vas de lut.

- Ghici ghicitorile.

З землі робився, на кружалі вертівся,
На огні пікся, на базарі бував,
Людей годував, напував;
Як упав, то й пропав, ніхто не поховав.

(_____)

Жил Кирилл,
Много людей кормил,
А разбился –
Под плетнём очутился.

(_____)

Gîlgăuț-gîlgăuț,
Țuști cu tine-n pîrăuț!

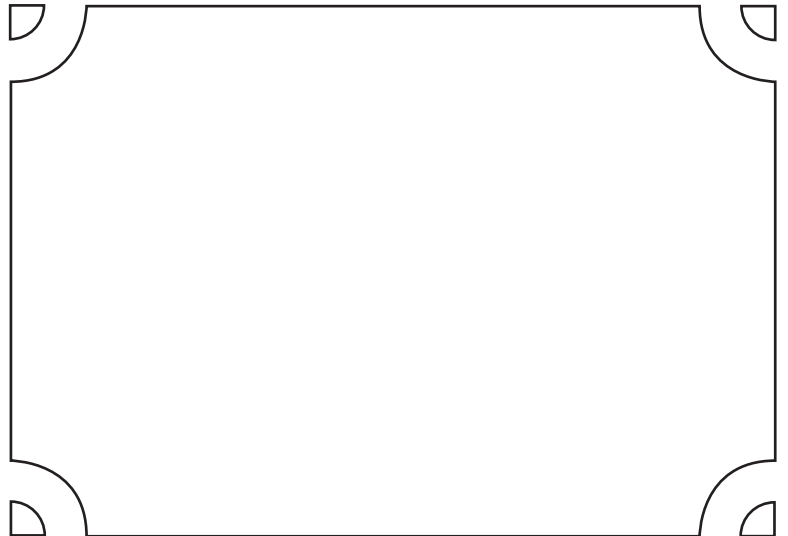
(_____)

- Ilustrează răspunsul ghicitorilor în spațiul rezervat.

- Citește informația de mai jos și află cum numeau grecii antici cîteva obiecte de ceramică. Cu ajutorul doamnei învățătoare, scrie sub fiecare obiect denumirea corectă.

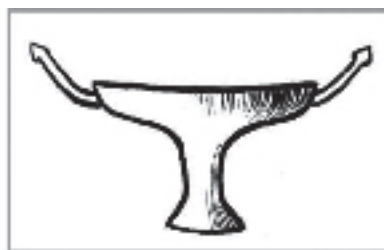
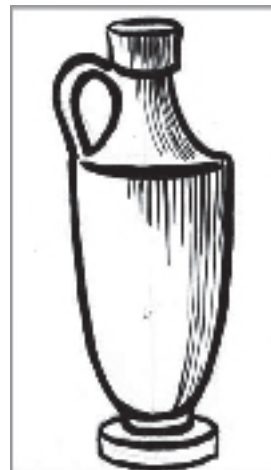
Ghidria – vas cu trei mînere destinat transportării și păstrării apei.

Kanfar – vas utilizat pentru a bea apă.

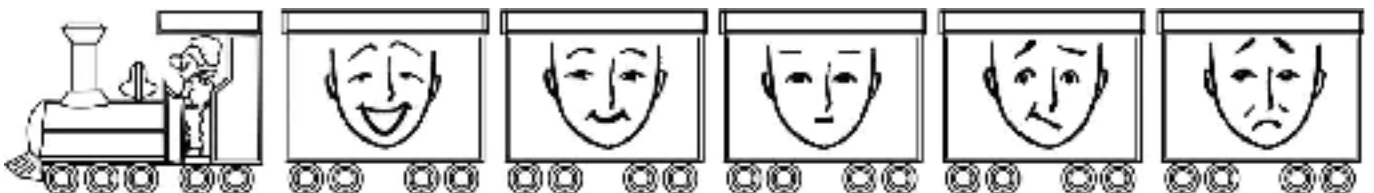
Kilik – cană de băut apă.

Lekif – vas pentru păstrarea uleiului de măsline.

Piksida – cutie, lădiță pentru farduri și alte produse cosmetice.

- Alege vasul care îți place. Acasă, modelează-l, în miniatură, din lut sau din plastilină.

RESURSELE NATURALE. IMPORTANȚA LOR PENTRU OM

- Natură** – totalitatea ființelor și a lucrurilor din Univers: apă, aer, soare, roci, plante, animale, oameni etc.
- Resursă** – rezervă sau sursă de mijloace care poate fi valorificată la un moment dat.

- Scrie „biografia” cuvântului NATURA, utilizând nume de:

Păsări

Plante

Animale

N _____

Narcisă

N _____

A _____

A _____

A _____

Turturică

T _____

T _____

U _____

U _____

U _____

R _____

R _____

Rinocer

A _____

A _____

A _____

Natura este tot ceea ce ne înconjoară. Tot ceea ce se conține în ea este într-o strânsă legătură, nimic nu e de prisos. Natura are nevoie în egală măsură de păsări frumoase, ploaie, aer curat, dar și de animale de pradă, de plante otrăvitoare. Omul este indisolubil legat de natură și face parte din ea. Natura ne hrănește, ne potolește setea, ne îmbracă, ne încălzește, ne tratează și ne îmbogățește sufletește. Ea ne furnizează resurse pentru viață. Resursele naturale nu sînt nelimitate: unele nu pot fi folosite repetat (anumite tipuri de zăcăminte), iar altele pot fi recuperate (flora și fauna). Uneori, este foarte dificil să restaurezi echilibrul în natură după intervenția omului. Pentru aceasta, sînt necesare acțiuni de fertilizare a solului, de plantare de păduri, de reînnoire a surselor de apă potabilă, de oprire a schimbărilor climaterice și altele.

- Stabilește, cu ajutorul doamnei învățătoare, ce resurse naturale există în zona/localitatea ta.

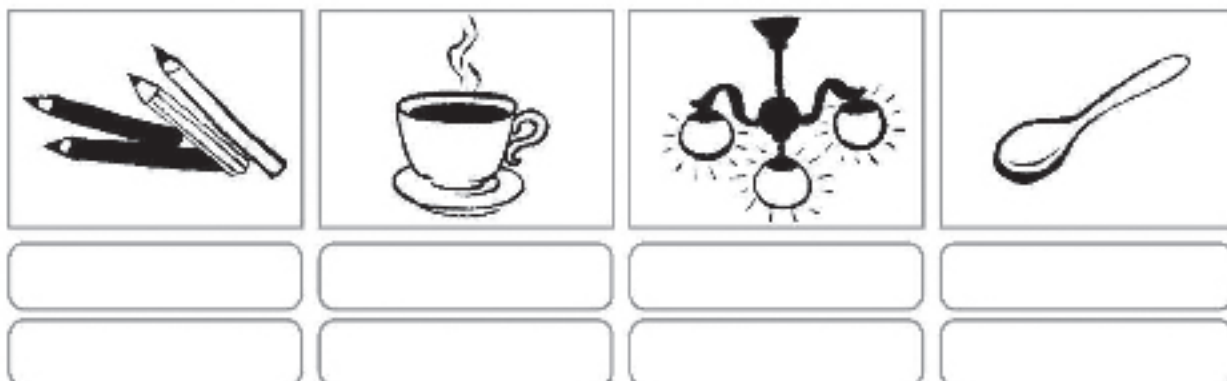

- Resurse naturale** – zăcămintele minerale și minereurile, terenurile de pămînt, apele, pădurile etc. de care dispune țara.

- Climat** – totalitatea proceselor și fenomenelor meteorologice caracteristice unei regiuni geografice; climă.

- Scrie în spațiile rezervate materialele din care sînt confecționate obiectele reprezentate în imagini.

Mineralele au pătruns atît de mult în viața omului încît nu ne mai gîndim de unde se ia sarea, din ce este făcută o lingură sau o cană sau cum ajunge în locuințele noastre căldura. Lucru greu de imaginat, dar o casă obișnuită este un adevărat muzeu de zăcăminte. Numai la construcția acesteia se utilizează granit, marmură, calcar, nisip și diverse metale. În marea lor majoritate, zăcămintele, depozitate sub formă de roci, minereuri și minerale, se extrag: fie din scoarța terestră, fie de pe fundul mărilor și oceanelor.

Omul folosește zăcăminte în diferite forme: minerale naturale (pietre), lichide (ulei) sau gaze (gaze naturale), precum și metale (compuși) care sînt extrase din roci și minereuri (cupru, fier, aluminiu, cupru, plumb și altele).

Fiecare minereu este indicat pe hartă printr-un semn grafic special.

- Stabilește corespondențe între resursele naturale din Moldova și utilizarea lor.

	PREPARAREA BUCATELOR
LUT	ÎNCĂLZIREA CASELOR
NISIP	OBȚINEREA STICLEI
LEMN	MATERIAL PENTRU CONSTRUCȚIE
PIATRĂ	CONFECȚIONAREA MOBILEI
	CONSTRUIREA CASELOR
	PRODUCEREA VESELEI

- Împreună cu colegii, stabilește prin ce se deosebesc ocupațiile tradiționale ale locuitorilor din zonele care au:

Livezi și vii	Bazine cu apă

Terenuri stîncoase	Păduri

- Scrie în spațiul rezervat ce zăcăminte naturale există în localitatea ta.

- Povestește cum se utilizează în prezent resursele naturale din zona în care trăiești.

Omul este parte a naturii și, prin urmare, o resursă naturală, bogăția oricărei țări. Anume acțiunile omului dezvoltă, păstrează sau, invers, distrug cele create de natură.

- Alege calitățile pe care trebuie să le posezi pentru ca generațiile viitoare să se poată bucura de resursele naturale ale Moldovei. Colorează-le.

INDIFERENȚĂ

CURAJ

ONESTITATE

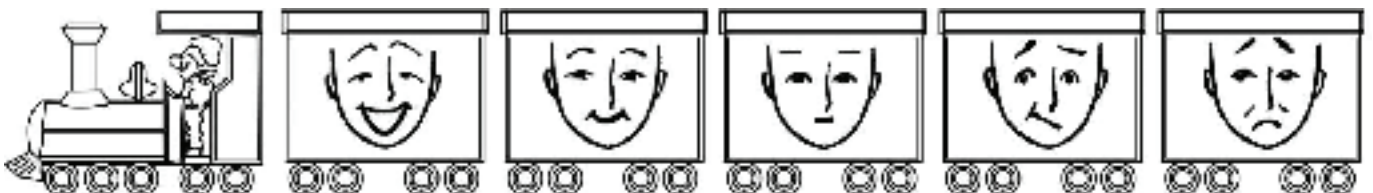
SENSIBILITATE

DRAGOSTE PENTRU PĂMÎNT

GRIJĂ

ATITUDINE RESPONSABILĂ

CRUZIME

PĂDURILE MOLDOVEI – CASE CU MULTE NIVELURI. PĂDUREA ÎN VIAȚA OMULUI

- Citește sau ascultă poeziile.

Ramul tău e ram de pace

Tare bună ești, pădure!
Toată vara ne dau mure,
Fragi, alune, flori de tei,
Conuri, ghindă câtă vrei.

Toamna zvîrli cu buzduwane
Verzi, adăpostind castane,
Iar în iarna cu ninsoare
Ne dai brazi de sărbătoare.

Primăvara ne crești flori,
Scrii seninul cu cocori,
Și prin largile-ți ferești,
Aerul îl primenești.

Cînd foșnește și cînd tace,
Ramul tău e ram de pace,
Netăiat de vreo secure,
Fiindcă tu ne ești, Pădure,
O fărîmă din comoara
Care-nseamnă Graiul, Țara,
Rădăcina prinsă-n glie
Și iubirea de Moșie.

Pasionaria Stoicescu

În natură

M-am trezit de dimineață
Și am alergat prin rouă,
M-am spălat cu ea pe față
Și pe mîinile-amîndouă!

Am rămas așa deoparte
Soarele ca să răsară,
Razele pe rînd să-și poarte
Peste bronzul lui de-o vară...

Am ales să-mi plimb privirea
Peste florile cîmpiei,
Să-mi răsfăț toată simțirea,
S-ascult trilul ciocîrliei.

Și să stau culcat o clipă
Unde susură izvorul...
Doar bătaia de aripă
Stînjenească tot decorul!

Foșnetul pădurii verde
Însoțească-mă spre seară,
Cînd și soarele își pierde
Rotunjimea lui de ceară.

Să duc cucul la culcare,
Că-i trezit de dimineață,
Eu cu luna la plimbare
Bucurîndu-mă de viață!

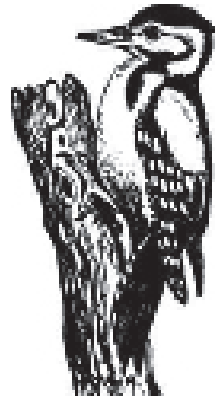
Corneliu Chiorescu

Храм природы

Есть просто храм,
 Есть храм науки,
 А есть ещё природы храм
 С лесами, тянущими руки,
 Он свят в любое время года,
 Открыт для нас в жару и стынъ,
 Входи в него, будь сердцем чуток,
 Не оскверняй его святынь.

Сергей Смирнов

- Ghici ghicitorile și completează cuvintele încrucișate.

			1			P						
	2					Ă						
		3				D						
		4				U						
	5					R						
6						E						

1. Primăvara o vestește,
 Vara te umbrește,
 Iarna te-ncălzește
 Poftim de ghicește.

4. Înalt cât casa,
 Verde ca mătasea,
 Dulce ca mierea
 Amar ca fierea.

2. Rămurea cu clopoței,
 Hai, ghiciți numele ei!

5. Am în curte un stejar
 Cu vîrf roșu ca de jar!

3. Iarna în frig, vara la soare,
 Neschimbat e la culoare.

6. Voinicel cu haina albă
 Iese primul din zăpadă!

- Exersează frămîntările de limbă:
  - Cintezoi cîntăreț, cu cine te-ai certat?
  - Hîrb frînt/Hrib fript.
  - Certăreața, cearta certurilor, m-am certat c-un oarecare dintre cei mai certați certași certăreți.

- Indică cu ajutorul săgeților la ce „etaj” al pădurii „locuiesc” plantele din imagini.

SUPERIOR

Măceș

Ciuperci

Porumbrele

MEDIU

INFERIOR

Alune

Salvie

Coarne

- Explică proverbele.
  - Срубить дерево – пять минут, вырастить – сто лет. (*proverb rusesc*)
Să tăi un copac îți ia cinci minute, să crește altul – o sută de ani. (*traducere*)
  - Çok daa – sevin, aaz daa – kooru, yok daa – dik. (*proverb găgăuz*)
Pădure mare – bucură-te, pădure mică – ocrotește-o, nu-i pădure – plantează-o.
  - Çok daa – çok kaar, çok kaar – çok ekmek. (*proverb găgăuz*)
Pădure mare înseamnă mult omăt, mult omăt – pîine pe săturate. (*traducere*)
  - Който не пази чуждата гора – и в своя няма да почива. (*proverb bulgar*)
Cel ce nu ocrotește pădurea altuia, nu se va odihni nici în a sa. (*traducere*)
  - Недоброто чоловіка – ліс не любить. (*proverb ucrainean*)
Omul rău nici de pădure nu este îndrăgit. (*traducere*)

- Gîndește-te și dă exemple de acțiuni ale omului care denotă lipsă de respect față de pădure.

- Animalele din imagini populează pădurile din Moldova. Scrie numele lor în spațiul rezervat.

- Desenează o plantă sau un animal care trăiește în pădurile Moldovei.

- Citește informația din coloana din stînga și află ce îi oferă pădurea omului. Completează coloana din dreapta cu ceea ce îi oferă omul pădurii.

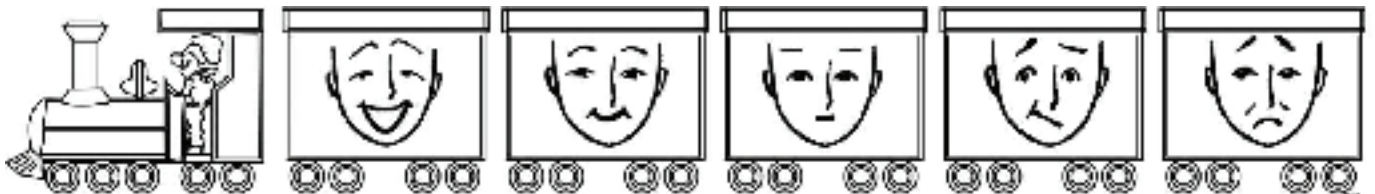
Pădurea îi oferă omului:

- aer curat;
- plante medicinale;
- ciuperci, nuci, fructe de pădure;
- lemn pentru construcție, pentru fabricarea hîrtiei, a unor articole de uz casnic;
- loc de odihnă;
- peisaj frumos;
- protejează solul de alunecări de teren și ravene;
- păstrează umiditatea.

Omul îi oferă pădurii:

- De ce oamenii au nevoie de pădure? Pot trăi fără ea? Dar pădurea fără ei? Cum trebuie oamenii să îngrijească pădurea?

PLANTELE ȘI OAMENII.

„FARMACIA VERDE” A ȚĂRII NOASTRE

- Citește poezia.

Bunica-mi spune...

Bunica-mi spune deseori
Că e un suflet și în flori,
Că macul roșu ca de sânge,
De-l rupi, el suferă și plînge,
Îi cad petalele așa
Cum cade plînsă lacrima.

Bunica-mi spune cu iubire
Că au și florile privire,
Regina-noapții ziua doarme,
Ca-n arșiță să nu se sfarme.
Iar seara, cînd e-n jur răcoare,

Ea își deschide ochiul mare
Și-mprăștie peste grădină
Aroma dulce, caldă, lină.

Bunica-mi spune cu căldură
Cum că și florile au gură,
Cu care ele dau sărutul
Albinelor și-atîtor fluturi,
Chiar și fetițelor ca mine,
Să le alinte, să le-aline.

Alexandra Andrițoiu

O parte din plantele care populează pădurea îl ajută pe om să facă față unor boli. Ele se numesc *medicinale*, deoarece conțin substanțe cu puteri tămăduitoare. Dar vegetația unei păduri include și plante care pot fi dăunătoare pentru sănătatea omului. De aceea, este necesar să cunoaștem proprietățile plantelor și corectitudinea recoltării lor, pentru a le păstra calitățile benefice și pentru a nu dăuna ecosistemului. Tratamentul naturist este cunoscut încă din antichitate, pădurea fiind prima farmacie la care au apelat strămoșii noștri. Cel ce putea vindeca cu ajutorul ierburilor era considerat un vrăjitor bun și se bucura de respect. Cîteva din primele cărți din istoria omenirii au fost consacrate tratamentelor cu leacuri din plante, descriind rețetele acestora. Astăzi, din plante medicinale se fac tincturi, siropuri, picături, unguente, ceaiuri, toate binevenite la tratarea mai multor afecțiuni. Acestea mai sînt folosite și la fabricarea unor produse cosmetice: creme, paste de dinți, săpunuri, șamponuri.

- Scrie ce plante medicinale știi?
- Ghici ghicitorile, apoi reprezintă răspunsurile prin desene.

Eșil gümă durêr,
Diyecân – dalêêr.

(_____)

Хорош цветок,
Да остёр шипок.

(_____)

E un mic tufar pe-aici
Ce te pișcă de-l atingi.

(_____)

Ce copac stufos și-nalt
Înflorește-n luna mai
Și dă floare pentru ceai?

(_____)

Стоят в лучах сестрички:

Золотой глазок,
Белые реснички.

(_____)

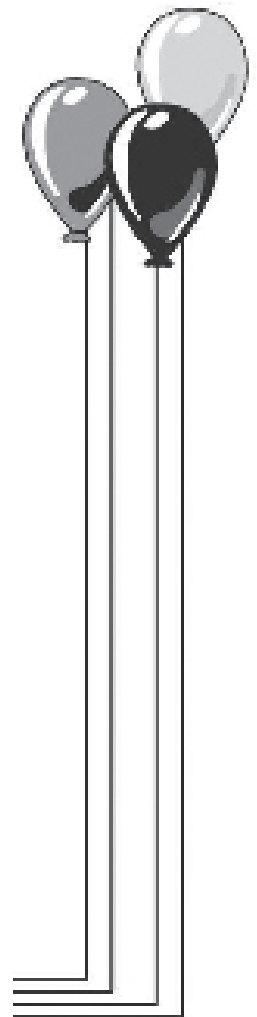

- Descrie o plantă medicinală pe care o cunoști foarte bine.

CUM COLECTEZI PLANTELE MEDICINALE?

- ☺ Colectează doar plantele care nu sînt pe cale de dispariție.
- ☺ Înainte de colectare, află ce părți ale plantei se folosesc în scopuri curative (rădăcinile, frunzele, tulpinile, florile, fructele). Rupe sau taie atent doar aceste părți, nu smulge planta cu tot cu rădăcini.
- ☺ Ai grijă ca plantele să fie curate. Adună-le, pe vreme uscată, doar pe cele ce cresc departe de autostrăzi, șosele.
- ☺ Nu smulge toate plantele pe care le întâlnești în cale. În caz contrar, la anul nu vei mai avea ce strînge.
- ☺ Usucă plantele medicinale la umbră, într-o încăpere aerisită, pe o bucată de pînză curată sau pe hîrtie albă. Întoarce-le periodic, pentru ca acestea să se usuce uniform.
- ☺ Păstrează plantele uscate în pungi din pînză, separat, într-o încăpere întunecoasă, răcoroasă și bine ventilată.

- „Pune” în coș doar plantele medicinale care cresc în localitatea ta sau în împrejurimile ei. Dacă anumite plante nu sînt reprezentate aici, desenează-le sau scrie-le denumirea. Colorează-le pe cele pe care le cunoști.

URZICĂ

LĂCRIMIOARĂ

PĂPĂDIE

PĂTLAGINĂ

TRANDAFIR

MENTĂ

CEAPĂ

PELIN

USTUROI

CIMBRU

COACĂZĂ

SALVIE

SUNĂTOARE

PORUMBAR

PĂDUCEL

GĂLBENELE

- Citește textul și află cum se prepară infuziile și decocturile.

1. Părțile plantei destinate pentru decoct se toacă mărunt.

2. Se pune cantitatea necesară de ierburi într-un vas emailat sau de porțelan.

3. Se toarnă deasupra apă și se acoperă cu un capac.

4. Vasul se pune la baie de aburi.

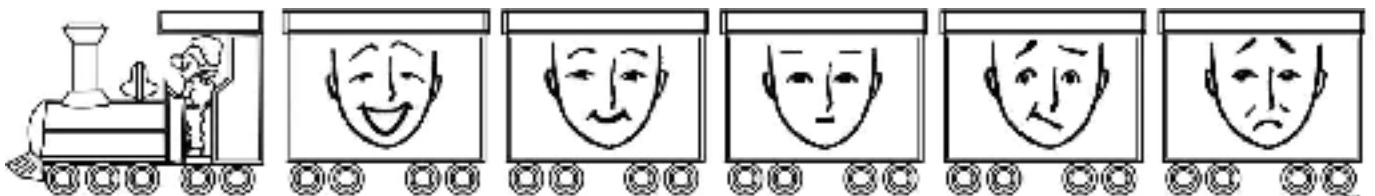

5. Se lasă pînă conținutul începe să fiarbă, amestecîndu-se periodic.

6. Decoctul obținut se răcorește la temperatura camerei.

7. Decoctul se filtrează printr-o sită.

CONSTRUIM UN ORAȘ AL VIITORULUI

- Reconstrucție** – refacere, reclădire, reconstituire.
- Coleg** – persoană care învață, activează, muncește împreună cu altele într-un anumit loc.
- Schiță** – plan inițial și sumar al unei lucrări artistice sau științifice; schemă; concept.

Știi deja că edificiile pe care le vedem în jurul nostru sînt proiectate de arhitecți. Imaginează-ți că ești arhitect. Împreună cu colegii tăi, arhitecți și ei, trebuie să elaborați planul orașului în care doriți să trăiți cînd veți fi mari. Alege grupul în care vrei să lucrezi:

- urbaniști – elaborează proiecte ale unor orașe, localități rurale, de reconstruire a unor zone istorice ș.a.;
- arhitecți – proiectează case de locuit, teatre, școli, magazine, fabrici etc.;
- peisagiști – proiectează grădini, parcuri, scuaruri, bulevarde.

- Stabilește ordinea acțiunilor întreprinse de arhitect și colegii lui la proiectarea unui oraș și la realizarea unui plan de dezvoltare ulterioară a acestuia.
- ___ Selectarea constructorilor-experti care vor realiza ceea ce a proiectat arhitectul.
- ___ Colectarea ideilor.
- ___ Aprobarea planului.
- ___ Realizarea schițelor viitoarelor clădiri.
- ___ Efectuarea calculelor privind volumul materialelor de construcție necesare.
- ___ Executarea desenelor cu indicarea tuturor dimensiunilor.
- ___ Semnarea unui acord de colaborare cu specialiștii din alte grupuri.
- ___ Prezentarea ideii.

- Scrie reprezentanții căror meserii participă la construirea unui oraș.

- Ghici ghicitorile și descoperă obiectele necesare unui arhitect debutant.

Încă burnulu ocuk
Tefterdä gezer.
Burnusunnan orada
Naşeysä çizer.

(_____)

Băiețel cu nasul mic
Prin caiete e voinic.
Cu năsucul lui tot scrie
Litererele pe hîrtie.

(_____)

Разноцветные сестрицы
Заскучали без водицы.
Дядя, длинный и худой,
Носит воду бородой.
И сестрицы вместе с ним
Нарисуют дом и дым.

(_____)

Bucățică de cărbune,
Cu veșmînt de lemn,
Pe hîrtie lasă urme
Scriind orice semn.

(_____)

Petale de flori miciuțe,
Așezate-n cutiuțe,
Să putem picta cu ele
Oameni, case, floricele.

(_____)

- Realizează primul tău plan sau schița orașului în care visezi să trăiești.

Uneori, în procesul de muncă, între oameni apar probleme de comunicare. Povestește cum ați lucrat voi în grup? Cum ați repartizat sarcinile? Cum v-ați înțeles atunci când aveți idei diferite?

- Citește sau ascultă textele.

Düzüclär

Kar bey, Peti camuru.
Vasi, sän getir suyu.
Saman da katacez,
Topalak ta yapacez.
Sora kaldırcez duvar –
Evimiz gözäl olar.

Constructorii

Mestecă iar Petru lutul.
Vasea cară apă-ntruna.
Mestecăm și paie-uscate,
Pentru cotileți, firtate.
Ridicăm apoi pereți
Pentru-o casă, măi băieți!
(traducere)

Строители

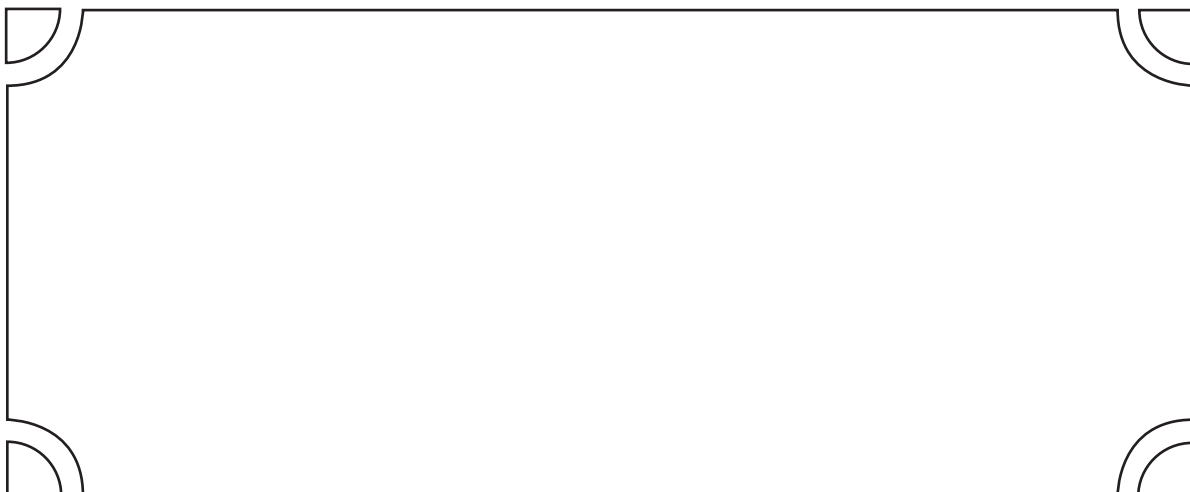
Папу знает весь район.
Мастер он отличный.
Со своей бригадой он
Строит дом кирпичный.
Дом среди других домов
И стройней и выше.
Говорят, до облаков
Дом достанет крышей.

Мы с сестрёнкою вдвоём
На лугу зелёном
Двухэтажный строим дом
С окнами, с балконом.
Папа к нам вчера пришёл,
Осмотрел, как надо,
И сказал он: «Хорошо,
Славная бригада!»

Григорий Люшнин

- Orașul viitorului va avea multe flori! Care e floarea ta preferată? Desenează o cunună din florile preferate ale colegilor tăi de echipă. Nu uita de a ta!

- Explică înțelepciunea populară ce se ascunde în această poezie.

Тесло і пилка

Не будь, як тесло, бо воно кожен раз
До себе й до себе – забуло про нас!
А будь ти, як пилка – до нас і до себе –
В житті про усіх турбуватися треба.

Ciocanul și ferăstrăul

Nu fi ca ciocanul, pentru că de fiecare dată
Bate, bate, apoi ne uită!
Fii un ferăstrău ce trage de la mine pîn-la tine
Tot ce-n viață-ți prinde bine.

- Gîndește-te la realizările tale din acest an de studii. Pentru ce succese meriți o medalie? Ce medalie ai vrea să-i oferi unui coleg de clasă? În anexe sînt desenate două medalii. Decupează-le, colorează-le și semnează-le. Oferă-i-le celui căruia în sînt destinate.

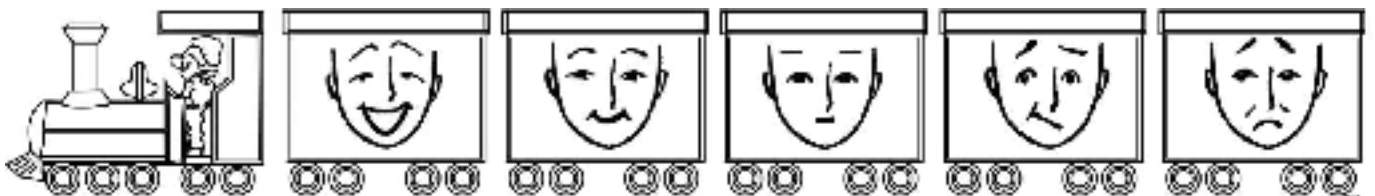

- Scrie cîteva lucruri pentru care dorești să-i mulțumești prietenului tău.

- Spune-le colegilor ce aștepti tu de la vară, de la vacanța de vară? Cum vrei să o petreci?

În timpul călătoriilor realizate pe parcursul acestui an ai aflat o mulțime de lucruri despre locul/localitatea în care trăiești, ai descoperit lumea monumentelor din Moldova, ai cunoscut mulți oameni interesanți. Mi-a făcut plăcere să te însoțesc și pe acest itinerar! Mă bucur că ai crescut și mai mare, că ai devenit mai descurcăreț! Însă lucrul cel mai important e că ai învățat să comunici cu cei din jur, să fii un prieten adevărat și un bun vecin. Dacă mergi în vizită la cineva ori dacă te lansezi într-o călătorie interesantă prin Moldova, nu uita de sfaturile mele. Aștept cu nerăbdare să ne reîntîlnim în clasa a III-a. Aș vrea să te cunosc și mai bine, să aflu cum ai petrecut vacanța de vară, ce meleaguri ai cutreierat și ce prieteni ți-ai făcut.

CĂLĂTORIA 4

Moldova are multe sate cu denumiri haioase. Flămînzani, Limbeni, Cîrnă-țeni, Tîrșiței, Marchet sînt doar cîteva dintre cele care sfîrnesc zîmbete atunci cînd sînt auzite pentru prima dată. În cele mai multe cazuri, localnicii spun că ele s-au păstrat de pe vremea boierilor care au trăit cîndva pe aceste meleaguri.

Un șir de sate poartă denumiri care se trag de la prenumele unei persoane. Printre acestea sînt: Andrușul de Jos și Andrușul de Sus, raionul Cahul; Marianca de Sus, raionul Căușeni; Ecaterinovca, Bogdanovca și Dimitrovca în Cimișlia; Elenovca în Dondușeni; Dumitreni în Florești; Danu, Serghieni și Petrunca în Glodeni; Ilenuța în Fălești; Alexeevca în Edineț; Antonovca, Evghenievca, Gavrilovca, Petrovca și Vladimireuca în Sîngerei.

Și în raionul Orhei sînt trei sate ale căror toponime se trag de la prenumele unei persoane. Este vorba de Jora de Sus, Jora de Jos și Jora de Mijloc. Potrivit sătenilor, în aceste locuri a trăit un boier pe nume Jora. El avea multe pămînturi. Cînd și-a pus la cale cei trei feciori, boierul le-a împărțit pămînturile în felul următor: celui mai mare i-a dat partea de sus, celui mijlociu – pămînturile din mijlocul gospodăriei, iar celui mai mic i-a lăsat partea de jos a localității. Astfel au apărut cele 3 sate.

Denumirile unor localități provin de la alimente – Brînza (Cahul); Brînzeni (Edineț, Glodeni și Telenești), Aluatu (Taraclia), Cîrnățeni (Căușeni), iar ale altora – de la nume de animale, păsări sau insecte: Țîntăreni și Șerpeni în Anenii Noi, Gîsca și Ursoaia în Căușeni, Iepureni în Cantemir, Bursuc și Căprești în Florești, Albina în Cimișlia.

Satele Limbenii Noi și Limbenii Vechi din Glodeni nu au nimic în comun cu limba. Așa au fost numite ele de un boier, Leonardo, care a avut moșie în aceste locuri.

Valea Perjei – așa se numesc două sate, unul din raionul Taraclia și altul din raionul Cimișlia. Localnicii susțin că pe vremuri aici existau multe livezi de pruni, care erau plantate într-o vale. De aici și denumirea localităților.

Cît privește satul Marchet din Hîncești, toponimul lui nu are nimic în comun cu cuvîntul englez *market* – magazin, piață. Acesta se trage de la numelui unui boier – Marchet.

Mai multe localități rurale din Republica Moldova poartă numele unor personalități istorice, cum ar fi Decebal, Alexandru cel Bun și Regina Maria, toate din raionul Soroca. Locuitorii din Regina Maria se numesc cu mîndrie regineni.

CĂLĂTORIA 9

Din cele mai vechi timpuri, locuitorii de pe teritoriul Republicii Moldova și-au ridicat căsuțe frumoase și confortabile. Ele erau clădite din chirpici – material de construcție în formă de cărămidă, făcut dintr-un amestec de lut, lînă de oi, bălegar și paie uscat la soare. Pereții din lemn erau acoperiți cu lut, iar acoperișurile erau executate din stuf sau paie. În satele fără păduri în apropiere, la ridicarea caselor se folosea piatră. În interior, între cărămizi se puneau grinzi de stejar, tăiate din tulpinile unor copaci solizi, ceea ce le făcea mai trainice. Stâlpii din lemn erau uniți între ei cu scînduri subțiri puse în formă de cruce sau cu ramuri tinere de alun împletite. Pereții erau tencuiți (unși), pe dinăuntru și pe dinafară, cu un amestec de lut și paie. Acoperișurile erau țuguiate, mai înalte decît pereții și deci aveau streșini mai mari. De aceea, vara, geamurile și, respectiv, locuințele erau protejate de pătrunderea razelor solare.

Printre clădirile rezidențiale și publice se regăsesc construcții cu acoperișuri deosebit de înalte, cupole, turnuri sau turlă. În astfel de clădiri, numite temple (biserici), oamenii se roagă și meditează. Uneori, și bibliotecile, muzeele sau teatrele – locuri în care oamenii intră în contact cu înțelepciunea, se familiarizează cu frumosul – mai sînt numite *temple ale științei* sau *temple ale artei*.

Locuitorii din Moldova, reprezentanți ai mai multor etnii, prin urmare aparținînd la culturi și religii diferite, au trăit întotdeauna în bună înțelegere. De aceea, în sate și orașe poți întîlni atît biserici ortodoxe, cît și biserici catolice sau protestante.

Moldova poate să se mîndrească cu monumentele sale de cult: biserici (de exemplu, biserica rupestră – săpată în stîncă – din Butuceni, raionul Orhei), mănăstiri ortodoxe extraordinar de frumoase precum cele de la Căpriana, Curchi, Hîncu, Saharna și altele.

CĂLĂTORIA 11

Arhitectura (aspectul, dimensiunile) caselor de pe teritoriul țării noastre s-a dezvoltat sub influența condițiilor naturale și a ocupațiilor specifice locuitorilor de aici. Casa moldovenească a căpătat astfel specific structural regional, comun cu ale popoarelor ce locuiau în Europa de Est – români, ucraineni, belaruși și ruși. Fragilitatea materialelor din care se construiau casele tradiționale în Moldova nu le-a permis să se păstreze mai mult de 200 de ani. Astăzi, putem vedea doar câteva clădiri de arhitectură populară din secolul al XVIII-lea, pentru că acestea au avut protecție specială, primind statutul de monumente istorice (casa-muzeu a lui Alexandr Pușkin la Chișinău, conacul Donici, unde a trăit fabulistul Alexandru Donici și altele).

Casele moldovenești tradiționale aveau un dormitor sau două dormitoare. Casa cu trei camere a apărut ca rezultat al unei construcții adiționale – Casa Mare. În această cameră erau păstrate cele mai valoroase lucruri din familie. Casa Mare nu era încălzită, cu mici excepții, pentru sărbători de familie, inclusiv religioase.

Mai târziu, pentru a îmbunătăți condițiile de trai, nelipsitele cuptoare au fost scoase în exteriorul casei, într-o construcție specială, iar în case au început a fi făcute sobe ce aveau plita incorporată. Uneori, ele erau construite în locul unui perete, astfel încălzind două camere.

Bucătăria a fost echipată și ea cu un pat – lejancă, cu încălzire de la cuptorul în care era gătită mâncarea.

Casa, care avea bucătăria izolată de camera de zi și o intrare separată, a început să fie construită mai des datorită comodităților.

Pe axa fațadei principale a casei era construită veranda/cerdacul – de la turcescul *Cior-ta*. Acoperișul dreptunghiular, mansarda și prispa cu stâlpi sînt alte elemente originale și funcționale de proiectare a arhitecturii caselor din Moldova, pe care le poți găsi în localitățile mai vechi, dar și în satele noi.

Astăzi, casele mai moderne sînt construite sub influența arhitecturală a locuințelor urbane și a stilului european, care a devenit în ultimele două decenii mai familiar.

CĂLĂTORIA 12

Plantele de cameră sînt prietenii noștri tăcuți – ei nu cer nimic, dar sînt capabili să răspundă cu dragoste atenției pe care le-o acordăm. Cînd sînt udate și îngrijite, plantele din ghivece cresc frumos și înfloresc bogat, bucurîndu-ne privirea. Multe dintre ele au venit la noi de pe alte meleaguri. Fiind niște mesageri, ele ne transmit salutări cordiale din toate colțurile lumii. Ele pot fi și niște însoțitori de încredere spre lumi îndepărtate și interesante.

Plantele de apartament sînt foarte folositoare. Ca și omul, ele respiră oxigen și, în același timp, îmbogățesc aerul. De exemplu, iedera, ficusul și clorofitum-ul absorb din aerul din locuințe substanțele nocive, praful, bacteriile. Apropo, clorofitum-ul, datorită proprietăților sale purificatoare, este luat și la bordul navelor cosmice. Anumite plante cu miros puternic, precum geranium, begonia etc., emană niște substanțe numite fitoncide, care distrug microbii din încăpere și creează o microclimă sănătoasă. Nu întîmplător bulgarii numesc geraniumul “sănătoșel” și îl cultivă în fiecare gospodărie – fie în grădină, fie în casă.

Îngrijind de florile de cameră, oamenii se odihnesc, se atașează tot mai mult de natură. Unele plante pot regla ritmurile inimii, calma durerile de cap etc. Proprietățile miraculoase ale plantelor de cameră au fost descoperite demult de către oameni, de aceea creșterea și înmulțirea lor e o practică populară în toată lumea. Există chiar și o artă numită fitodesign sau arhitectura peisagistică. Specialiștii în fitodesign, prin decorarea încăperilor cu plante și realizarea de aranjamente florale, urmăresc, în primul rînd, să creeze în locuințele noastre o atmosferă plăcută, relaxantă.

CĂLĂTORIA 16

1. Ospitalitatea slavilor de est, în special a ucrainenilor, este cunoscută în toată lumea. Ușa casei ucrainenilor a fost mereu deschisă pentru străini, călători, oameni nevoiași și săraci. În trecut, cel care pășea pragul locuinței, mânca și se încălzea la focul din vatră era considerat unul de-al casei. Iar dacă mânca și o bucată de pâine cu sare, apoi nu mai avea cum să-și supere gazda, care a împărțit cu el ce a avut mai bun. Oaspetele trebuia să intre și să stea în casă măcar câteva clipe. Mai întâi, el era servit cu pâine și sare, apoi cu apă sau cu un pahar de vin. Abia după asta începea discuția. Niște gazde primitoare niciodată nu-și întrebau musafirul ce l-a adus în casa lor.

Rudele și consătenii veneau în ospetie doar fiind invitate sau în anumite zile. Oaspeții erau așteptați cu mese bogate și cadouri, dar și ei trebuiau să aducă ceva – pâine, dulciuri. Ei erau așezați la masă pe cele mai bune locuri. Stăpînul și stăpîna casei aveau grijă de oaspeți și îi tot îndemnau să guste din fiecare fel de bucate. Fără o astfel de invitație, musafirii nu îndrăzneau să ia ceva de pe masă sau să se ridice de la ea. Cînd era adusă pâinea și sarea, ei trebuiau să înțeleagă că e timpul să-și ia rămas bun. Cuvintele "Mulțumim pentru pâine, pentru masă, pentru primire" le erau adresate gazdei în semn de mulțumire pentru ospitalitatea arătată, iar ea le dăruia pâine, plăcînțele, mici cadouri. Valoarea cadourilor nu conta. Conta cinstea pe care și-o purtau gazdele și musafirii.

2. Într-o bună zi, Habarnam se gîndi să le facă o vizită prietenilor săi din Prostokvașino, care tocmai se mutară într-o casă nouă. El hotărî să nu-i anunțe de venirea sa – voia să le facă o surpriză! În timp ce se apropia de casă, îi văzu pe nenea Fiodor și pe Matroskin, care se grăbeau undeva. Aceștia, zărindu-l, se întoarseră din drum și îl invitară în casă. Afară era murdar și Matroskin îl rugă pe Habarnam să-și șteargă încălțămîntea. Habarnam era atît de flămînd încît nu auzi ce i s-a spus. El se îndreptă iute spre masă, pe care era un samovar, un vas cu smîntînă, o ulcică cu miere și o farfurie cu clătite. Nu reuși nenea Fiodor să se așeze bine la masă, că în farfuria cu clătite nu mai rămăsese nimic.

– Mai aveți ceva de mîncare? – întrebă Habarnam.

Matroskin bolmoji ceva sub nas. Deși nemulțumit, se apropie de cuptor și scoase din el o bucată de tartă – pusă de o parte pentru Șarik, apoi îi turnă musafirului o cană cu lapte. Între timp, Habarnam se apucă de studiat casa.

– Și de ce mă rog nu aveți grijă de casă? – întrebă el vajnic. – Tavanul e pătat, cred că e spart pe undeva acoperișul, ușa scîrțîie, iar oblonul nu se închide.

Gazdele îl priveau în tăcere. Tarta era așa de gustoasă încît Habarnam nu avea cum să strecoare o vorbă: înfuleca fără oprire. Doar că din cînd în cînd mai cerea lapte.

Terminînd de mîncat, Habarnam se ridică de pe scaun și se îndreptă spre ieșire.

– Ei, mă bucur că v-am văzut. La revedere! – zise el și închise ușa.

Văzîndu-l ieșit, Matroskin și nenea Fiodor răsufară ușurați.

CĂLĂTORIA 19

Știați că școala, care reprezintă o etapă necesară în dezvoltarea oricărei ființe umane, a apărut încă în antichitate, fiind considerată “lăcaș al cunoașterii, al înțelepciunii.” Denumirea de “școală”, precum și denumirile mai multor discipline incluse azi în programul de învățământ au ajuns la noi din Grecia antică.

La greci, instruirea începea la vârsta de 7 ani și dura 6-8 ani. Apoi, tinerii urmau o altă instituție de învățământ – “gimnaziul”.

În Evul Mediu, în școlile din Europa, învățăceii trebuiau să însușească în mod obligatoriu cele șapte “arte”: gramatica, retorica, dialectica, aritmetica, geometria, astronomia și muzica. Orice om care se respecta trebuia să dobândească cunoștințe la aceste materii.

Mai târziu, au fost deschise foarte multe școli. Acestea funcționau pe lângă biserici sau mănăstiri, iar dascăli erau preoții sau alți slujitori ai bisericilor, nu oameni de știință sau filozofi ca în antichitate. Asemenea școli au existat și pe teritoriul Moldovei.

CĂLĂTORIA 22

Una dintre primele meserii, pe care au învățat-o oamenii din cele mai vechi timpuri, a fost confecționarea obiectelor din lut/ceramică. Lutul poate fi găsit peste tot și din el se poate modela ușor orice obiect, care, după ardere, devine tare ca piatra. Primii oameni confecționau din lut oale, le uscau la soare, apoi le acopereau cu paie și le ardeau.

În trecutul îndepărtat, în arta olăritului, s-au proslăvit chinezii, care au descoperit secretul confecționării obiectelor din porțelan, iar grecii antici, care au creat un număr mare de obiecte de diferite forme, le pictau foarte frumos, apoi le acopereau cu lac negru sau roșu. Etimologia cuvântului „ceramică” își are originea în cuvântul grecesc „keramos”, care înglobează noțiunea de coacere și, în același timp, caracterul de plasticitate al lutului/argilei.

Vasele din lut prelucrat și ars/ceramică satisfăceau anumite cerințe ale modului de trai și corespundeau ocupațiilor populației. Ele erau destinate păstrării produselor, preparării bucatelor, transportării lichidelor; serveau drept piese decorative și jucării etc. Aceste vase pot fi clasificate și după culoarea lor – ceramică roșie și neagră; după forma lor – plată, înaltă și complexă; după felul de decorare – ceramică nesmălțuită și ceramică smălțuită, vopsită și nevopsită, ceramică lustruită și nelustruită; ceramică de forme mari și mici etc. Cu timpul, oamenii au învățat cum să facă din lut nu numai vase, ci și materiale de construcție – cărămidă, oale, șamotă, gresie pictată, decorațiuni arhitecturale, țevi de alimentare cu apă etc.

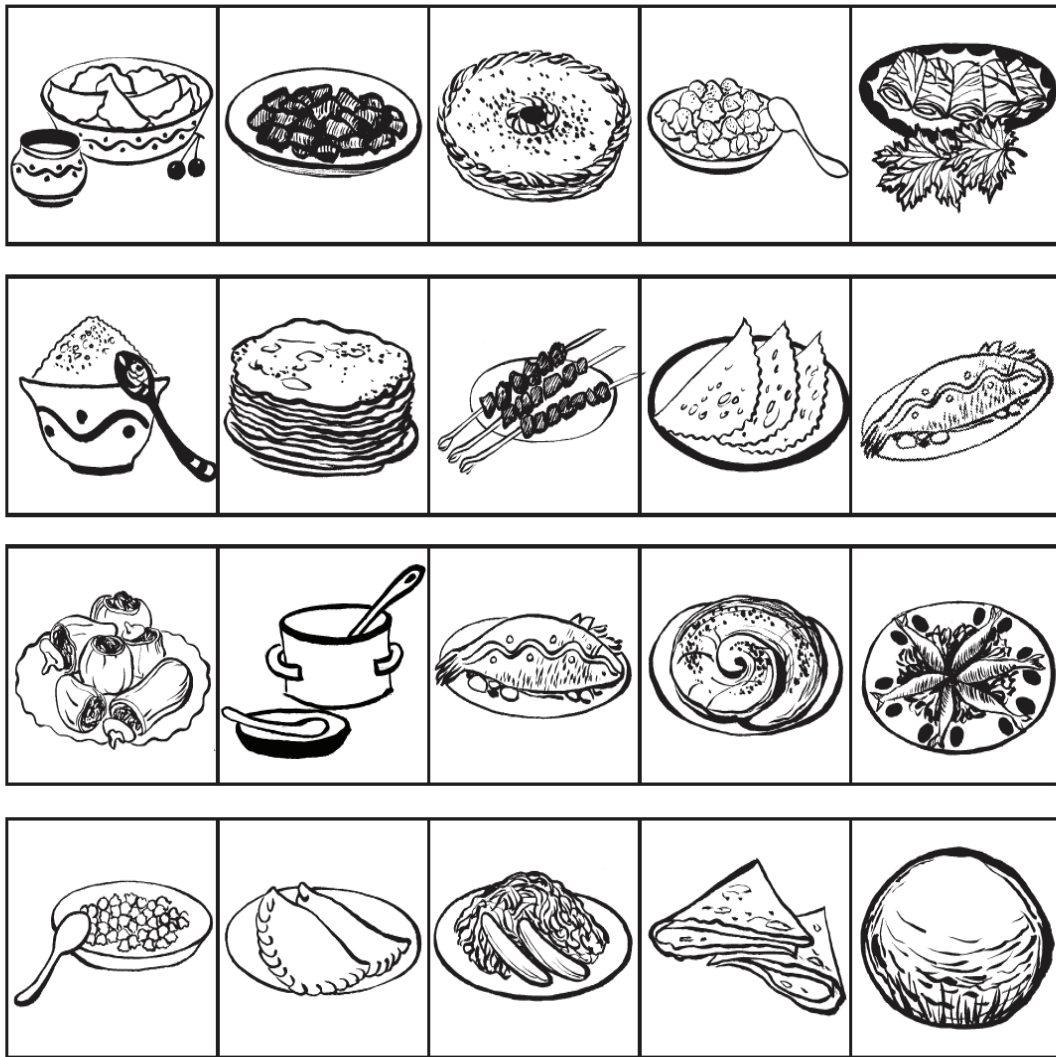
Uneltele cu care lucrează meșterii olari sînt: roata olarului, vasul pentru apă, ața, șorțul olarului, cornul pentru ornat, cuptorul pentru ars oale etc.

O mare parte din operele de artă din lut de la noi sînt păstrate în case particulare, în muzee, dar și mai multe încă sînt căutate de oamenii de știință, arheologi.

În zilele noastre, în Republica Moldova, arta olăritului este foarte puțin practică, comparativ cu secolele trecute. Tradițiile se mai păstrează datorită unor meșteri entuziaști și artiști plastici, susținuți prin diferite concursuri și expoziții organizate de Uniunea Meșterilor Populari, de Muzeul Național de Etnografie și Istorie a Naturii, de Ministerul Culturii.

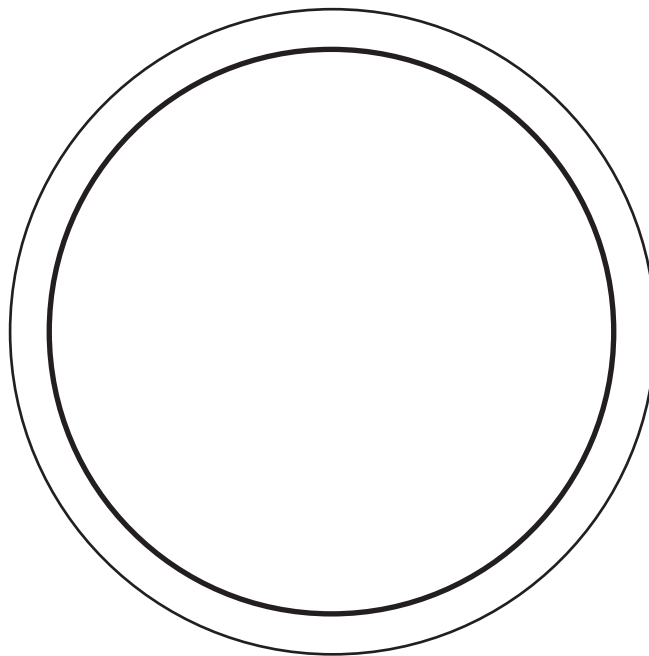
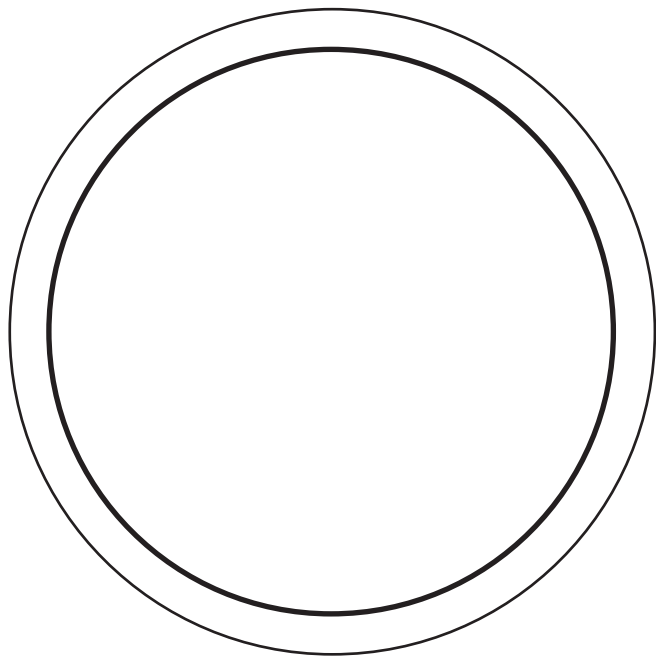

CĂLĂTORIA 14

CĂLĂTORIA 26

RĂSPUNSURI LA GHICITORI

CĂLĂTORIA 9

Fereastră, cuiul, cleștele, nacak, toporul

Uşa, дверь, кару

CĂLĂTORIA 11

Masa, scaunul, perna, mătura, frigiderul, tozyudan (aspiratorul), aspiratorul, ütü (fierul de călcat)

CĂLĂTORIA 12

Їжак, kirpi, ariciul

Улитка, sülük, melcul

Peștele, broasca țestoasă

CALATORIA 20

Creta, clopoșelul, creionul, vacanțele, radiera, cartea

CĂLĂTORIA 21

Глечик, кувшин, urciorul

CĂLĂTORIA 24

Сорасул, lăcrimioara, bradul, nucul, bujorul, ghiocelul

CĂLĂTORIA 25

Куррива (urzica), шиповник (măceșul), ромашка (romanița), teiul

CĂLĂTORIA 26

Kalem (stiloul), pixul, кисточка и краски (pensula și acuarelele), creionul, acuarelele